

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง สถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง: กรณีศึกษา บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพความเป็นมาของหญิงชาวม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1.1.2 เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อ สถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1.1.3 เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และ การวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งรวบรวมข้อมูลและ การค้นคว้าจากเอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสำรวจชุมชน

1.2.1 ประชากรที่ศึกษา ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ประชากรที่ศึกษา คือ ประชากรชาวม้งที่อาศัยอยู่ในบ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 199 หลังคาเรือน เป็นประชากรชาย 574 คน และประชากรหญิง 616 คน รวม 1,190 คน

กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ในการวิจัยนี้ใช้การเลือกตัวอย่างแบบกำหนดจำนวน (quota sampling) ซึ่งเป็นการเลือกตัวอย่างที่กำหนดจำนวนตัวอย่างไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนด เพศชาย 145 คน และเพศหญิง 145 คน อัตราส่วน 1:1 เท่ากัน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ ตารางสำเร็จรูปของเครอซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ดังนี้

- กลุ่มตัวอย่างเพศชาย	จำนวน 145 คน
- กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง	จำนวน 145 คน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน 290 คน

กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ คือ ผู้นำชาวม้งในบ้านเข็กน้อย จำนวน 10 คน โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) หรือ การเลือกตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ หรือ ตามความมุ่งหมาย

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการ ทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีลักษณะคำถาม เป็นแบบตอบรับหรือปฏิเสธ และให้เลือก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และแบบสำรวจชุมชน

1.2.3 การตรวจคุณภาพเครื่องมือ

การหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยการนำ แบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน สอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยพิจารณา 2 ประเด็น คือ การกำหนดน้ำหนักของคำถามประเด็นหลักและประเด็นย่อยเหมาะสมหรือไม่และข้อความใน เครื่องมือสอดคล้องกับประเด็นหลักและประเด็นย่อยหรือไม่ จากนั้นผู้วิจัยจะนำคะแนนที่ได้จาก ผู้เชี่ยวชาญทุกคนมาหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC: Index of Item-Objective Consistency)

นำแบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจชุมชนที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาเครื่องมือการวิจัย นำร่างแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไข และดำเนินการ เรียบเรียง

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยเครื่อง คอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม SPSS ซึ่งใช้สถิติร้อยละ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยขั้นตอนแรกโดยการจัดระบบของข้อมูลแล้วทำการแยกประเภทของ ข้อมูลตามประเด็นของกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยที่กำหนดไว้ และทำความเข้าใจข้อมูลต่างๆที่

รวบรวมมาได้โดยวิเคราะห์จากเนื้อหาที่ได้ศึกษามาอย่างละเอียดตามการวิเคราะห์ดังนี้คือ การทำข้อมูลเชิงคุณภาพอันได้แก่ ข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์เอกสาร ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและข้อมูลจากแบบสำรวจชุมชน ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูล เป็นต้น

1.3 ผลการวิจัยปรากฏผล ดังนี้

1.3.1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

สถานภาพของกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ

1) เพศ มีเพศหญิง จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 54.7 และเพศชาย จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 45.3 รวม 265 คน

2) อายุ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 20 – 29 ปี มีจำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 30.9 และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยมีอายุมากกว่า 50 ปี มีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีอายุเฉลี่ย 30.4 ปี

3) สถานภาพการสมรส กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีสถานภาพสมรส จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 49.8 และสถานภาพม่ายมีน้อยที่สุด จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9

4) ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับ มัธยมศึกษา จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 39.6 ระดับปริญญาตรีมีน้อยที่สุด จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 19.2

5) ศาสนา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ นับถือศาสนาคริสต์ จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 54.7 กลุ่มตัวอย่างที่นับถือผีบรรพบุรุษมีน้อยที่สุด จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 16.6

6) อาชีพ อาชีพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ เกษตรกรและอาชีพอื่นๆ จำนวนเท่ากัน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 36.2 เท่ากัน และอาชีพที่มีน้อยที่สุดคืออาชีพรับราชการมีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1

7) รายได้ รายได้เฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างคือ 42,415.4 บาท ต่อปี

8) ประเภทของครอบครัว ครอบครัวเดี่ยว มีจำนวนมากที่สุดคือ 166 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 62.6 และ ครอบครัวชาย มีจำนวน 99 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 37.4

สถานภาพของกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ

- 1) เพศ เพศหญิง 5 คน และ เพศชาย 5 คน เท่ากัน
- 2) อายุ อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง คือ 49.6 ปี
- 3) สถานภาพการสมรส สมรสและอยู่ด้วยกัน 9 คน เป็นม้าย 1 คน
- 4) ระดับการศึกษา ประถมศึกษา 3 คน มัธยมศึกษา 3 คน ปริญญาตรี 2 คน และไม่ได้เรียนหนังสือ 2 คน
- 5) ศาสนา กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คนนับถือศาสนาคริสต์
- 6) อาชีพ เกษตรกร 3 คน ธุรกิจส่วนตัว 2 คน รับจ้าง 3 คน และรับราชการ 2 คน
- 7) ประเภทของครอบครัว เป็นครอบครัวเดี่ยว 5 ครอบครัว และครอบครัวขยาย 5 ครอบครัว

1.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยประเด็นสำคัญได้แก่

- 1) สภาพความเป็นมาของสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านแจ็กน้อย ตำบลแจ็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
- 2) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านแจ็กน้อย ตำบลแจ็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
- 3) แนวทางในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทหญิงชาวม้ง โดยมีสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญดังนี้

- 1) สภาพความเป็นมาของสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านแจ็กน้อย ตำบลแจ็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
ผลจากการศึกษาเอกสาร การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ สรุปได้ดังนี้

- (1) สภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวม้ง
 - ในยุคเริ่มแรกการตั้งถิ่นฐานบ้านแจ็กน้อย (พ.ศ. 2488 – 2510) สถานภาพของหญิงชาวม้งจะมีลักษณะเป็นไปตามวัฒนธรรมดั้งเดิมคือผู้ชายมีสถานภาพที่สูงกว่าผู้หญิงทุกด้าน
 - ยุคการรับอิทธิพลจากสังคมภายนอก (พ.ศ. 2510 – 2525) ชาวม้งได้รับอิทธิพลจากภายนอกทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงภายใต้แผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเฉพาะ โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา และการศึกษา ทำให้สถานภาพของบุคคลในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงและแตกต่างกันมากขึ้น เช่น ด้านเศรษฐกิจ และระดับการศึกษาแต่ส่วนใหญ่เป็นผู้ชายที่ได้รับผลกระทบ ส่วนสถานภาพของหญิงชาวม้งในขณะนี้ ก็ยังไม่มีเปลี่ยนแปลงมากนัก กล่าวคือ ผู้หญิงยังคงมีสถานภาพต่ำกว่าผู้ชายตามแนวปฏิบัติของจารีตชาวม้งแบบดั้งเดิม

- ยุคการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (พ.ศ. 2525 – ปัจจุบัน) หญิงชาวม้ง สามารถเลื่อนสถานภาพของตนให้สูงขึ้น ได้ด้วยการศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจ เช่น รับราชการ หรือเป็นประธานสภาสตรีตำบลเล็กน้อย เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่า จะเท่าเทียมกับผู้ชาย เพราะตามจารีตประเพณีชาวม้ง สิทธิหน้าที่บางประการ เช่น การเลือกผู้นำแซ่สกุล การตัดสินใจ พิพาทระหว่างตระกูลก็ยังคงเป็นสิทธิเฉพาะผู้ชายเท่านั้น

(2) สภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้ง

- ในยุคเริ่มแรกการตั้งถิ่นฐานบ้านเล็กน้อย (พ.ศ. 2488 – 2510) หญิงชาวม้งมีบทบาทในการทำงานบ้าน และงานในไร่เป็นหลัก โดยแทบไม่มีบทบาททางสังคมเลย

- ยุคการรับอิทธิพลจากสังคมภายนอก (พ.ศ. 2510 – 2525) หญิงชาวม้งมีบทบาทที่แตกต่างจากเดิมคือ บทบาท “ชาวเขาอาสาสมัคร” เพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ ซึ่งถือเป็นบทบาทใหม่ทางการเมืองที่หญิงชาวม้งไม่เคยได้รับจากการเมืองตามวัฒนธรรมม้ง และเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้งานหัตถกรรมของชาวม้ง กลายเป็นสินค้าที่น่าสนใจ หญิงชาวม้งจึงมีบทบาทที่เพิ่มขึ้นอีกประการคือการหารายได้ให้แก่ครอบครัว

- ยุคการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (พ.ศ. 2525 – ปัจจุบัน) ผลจากการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กว่า 40 ปี ทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง และกฎหมาย ทำให้หญิงชาวม้ง มีบทบาทที่หลากหลายขึ้นทุกด้าน

(3) สถานภาพและบทบาทหญิงชาวม้ง 5 ด้าน

- สถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว พบว่า ผู้หญิงมีสถานภาพต่ำกว่าผู้ชายต้องเป็นผู้ตามที่ดี และมีบทบาทที่ต้องรับผิดชอบทั้งงานบ้าน งานในไร่

- สถานภาพและบทบาทด้านการเมือง พบว่าหญิงชาวม้งมีบทบาทและสิทธิทางการเมืองทางภาครัฐส่วนการเมืองตามวัฒนธรรมม้งผู้หญิงยังมีบทบาทน้อยมาก

- สถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย พบว่า ชาวม้งใช้ทั้งกฎจารีตและกฎหมายของรัฐไทย แต่ผู้หญิงยังไม่มีบทบาทในทางกฎจารีต เช่น ไม่สามารถตัดสินคดีข้อพิพาทต่างๆ ในชุมชนได้

- สถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา พบว่าชาวม้งจะอบรมสั่ง

สอนบุตรชายหญิง ไม่เหมือนกัน คือสั่งสอนลูกชายเพื่อเป็นผู้นำ และสั่งสอนลูกสาวเพื่อให้เป็นคน
ขยันขันแข็งในการทำงาน ส่วนโอกาสทางการศึกษาในอดีตบิดามารดาจะให้โอกาสเฉพาะลูกชาย
เท่านั้น แต่ปัจจุบันค่านิยมดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปโดยส่งเสริมเท่าเทียมกัน

- สถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ พบว่าหญิงและชายชาวม้งล้วน
เป็นแรงงานสำคัญของครอบครัว และมีบทบาทในการหารายได้มาให้ครอบครัวเช่นเดียวกัน ผู้หญิงมี
สิทธิในการเก็บรายได้แต่ไม่มีสิทธิในการบริหารทรัพย์สิน เช่น รถ บ้าน และที่ดิน

2) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและ
บทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลจากการศึกษาเอกสาร การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ สรุปได้
ว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลง คือ การติดต่อสัมพันธ์และรับข้อมูลข่าวสารจาก
สังคมภายนอก การขยายตัวของชุมชน และธุรกิจชุมชน และความก้าวหน้าทางการศึกษา

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดใน
บ้านเข็กน้อย คือ การขยายตัวของประชากร หญิงชาวม้งมีสถานภาพและบทบาทในด้านต่างๆดีขึ้น
และอัตราการหย่าร้างสูงขึ้น

(1) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพ
หญิงชาวม้ง

จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันทำให้ค่านิยมของชาวม้งในการ
ส่งลูกชายและลูกสาวเรียนหนังสือเปลี่ยนไปโดยส่งเสริมเท่าเทียมกันมากขึ้น และถ้าผู้หญิงมีการศึกษา
และมีอาชีพที่มั่นคงหรือมีฐานะทางเศรษฐกิจดีก็จะทำให้มีสถานภาพที่สูงขึ้นด้วย

(2) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อบทบาทหญิงชาวม้ง
ด้วยระบบการศึกษาที่เข้าถึงประชากรชาวม้งและสภาพที่บีบคั้นทาง
เศรษฐกิจ หญิงชาวม้งจึงมีบทบาทในการทำงานหารายได้ให้ครอบครัวมากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์เชิง
อำนาจระหว่างหญิงกับชายในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น
ทำให้หญิงชาวม้งไม่ได้ปฏิบัติตามบทบาทที่ถูกคาดหวังจากวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมอย่างเคร่งครัดนัก

(3) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อสถานภาพและบทบาท
ของหญิงชาวม้ง 5 ด้าน

1) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อ
สถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว

หญิงม้งมีสิทธิในการเลือกคู่สมรส สามารถปฏิเสธการแต่งงาน ขณะ
ตั้งครรภ์ได้ลดภาระงานที่เคยทำ และเริ่มมีสิทธิในการตัดสินใจมีลูก สามารถกำหนดจำนวนลูกและ

แสดงความคิดเห็นเมื่อมีปัญหาในครอบครัว

2) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านการเมือง

หญิงชาวม้งมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตร หรือกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เมื่อมีปัญหาในชุมชนหญิงชาวม้งสามารถเข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นได้

3) ผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย

ปัจจุบันหญิงชาวม้งมีสถานภาพด้านกฎหมายที่ดีขึ้น เช่นสามารถฟ้องร้องต่อหัวหน้าชุมชนหรือหัวหน้าตระกูลในกรณีที่มีกรณีกรรขาน้อย เมื่อหย่าขาดจากกันหญิงชาวม้งมีสิทธิในการดูแลบุตร แบ่งสินสมรส และสามารถร้องเรียนในกรณีที่ถูกทำอนาจารหรือข่มขืน

4) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านครอบครัวศึกษา

ปัจจุบันหญิงชาวม้งได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้นและมีโอกาสในการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับอาชีพ อนามัย หรือด้านอื่นๆ เท่าเทียมผู้ชายมากขึ้น

5) ผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ

ปัจจุบันหญิงชาวม้งสามารถหารายได้เสริม เช่น ขายผ้าปักลายม้ง สมุนไพร ฯลฯ ทำให้มีอำนาจทางเศรษฐกิจมากขึ้น และชาวม้งนิยมการเป็นลูกจ้างมากกว่าอดีต

3) แนวทางในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง

จากการศึกษาเอกสาร การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถสรุปแนวทางในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้งได้ ดังนี้

1. ควรส่งเสริมการศึกษาให้แก่ประชากรในชุมชนเพราะการศึกษาคือช่วยให้ประชากรในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของตนเองมากขึ้น เพื่อให้สามารถปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนเองขณะเดียวกันก็ไม่ล่วงล้ำสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น นอกจากนี้การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว การดูแลสุขภาพภาพ อาชีพ และอื่นๆก็สามารถช่วยให้หญิงชาวม้งพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ได้

2. ควรปลูกฝังค่านิยมความเท่าเทียมทางเพศให้แก่ผู้ชายหญิงชาวม้งตั้งแต่ยังเด็ก โดยเริ่มต้นตั้งแต่สถาบันครอบครัว บิดามารดาควรสอนให้ลูกตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง และมองผู้อื่นอย่างให้เกียรติ เพราะการปลูกฝังค่านิยมความไม่เท่าเทียมกันทางเพศนั้น

เป็นการสืบทอดไว้ซึ่งระบบสังคมชายเป็นใหญ่ และตราบไคที่ค่านิยมนี้ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง สังคมก็จะยังคงดำเนิน ไปเช่นเดิม

3. ควรมีพื้นที่ในชุมชนให้หญิงชาวม้งได้แสดงออก และรวมพลัง เช่น ชมรมแม่บ้าน ทั้งนี้เพื่อให้หญิงชาวม้งได้ฝึกฝนการเป็นผู้นำและการแสดงความคิดเห็นในชุมชน และส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมปัญหาต่างๆของชุมชนร่วมกับผู้ชาย อีกทั้งควรมีการรณรงค์ส่งเสริมให้หญิงชาวม้งที่มีความรู้ความสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้นำด้านต่างๆในชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน หรือคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล เพราะจากผลการวิจัยพบว่าแม่หญิงชาวม้งจะมีความรู้ความสามารถก็ไม่สามารถเข้าไปมีบทบาทในทางการเมืองหรือกิจการของชาวม้งได้เลย เพราะตามวัฒนธรรมประเพณีของชาวม้งซึ่งเป็นสังคมที่ชายเป็นใหญ่ได้กำหนดบทบาทของผู้หญิงไว้อย่างชัดเจนแล้วว่าต้องเป็นผู้ตามเท่านั้น การที่หญิงชาวม้งจะเข้าไปมีบทบาทหรือแสดงความคิดเห็นใดๆในทางการเมือง หรือ จารีตจึงไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม หญิงชาวม้งจึงมีสถานภาพที่ด้อยกว่าผู้ชายมาก อย่างไรก็ตามหญิงชาวม้งสามารถมีบทบาทในด้าน ครอบครัว การเมือง กฎหมาย การอบรมศึกษา และ เศรษฐกิจได้ตามกฎหมายรัฐไทย ฉะนั้นการจะพัฒนาหญิงชาวม้งจึงต้องพัฒนาให้หญิงชาวม้งมีบทบาทในทางกฎหมายรัฐไทย เพื่อให้เป็นพื้นฐานที่มั่นคงซึ่งจะมีอำนาจในการต่อรองกับผู้ชายเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมบางประการที่มีความเหลื่อมล้ำทางเพศ ทั้งนี้ต้องอาศัยความเข้าใจและความร่วมมือจากผู้ชายชาวม้งด้วยว่าพร้อมจะเปิดโอกาสให้หญิงชาวม้งได้พัฒนาสถานภาพและบทบาทของตนหรือไม่

4. ควรพัฒนาผู้หญิงโดยผ่านการออกกฎหมายที่ให้ผู้หญิงและผู้ชายมีความเสมอภาค อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาควรมีการกระจายทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรการเงินไปช่วยพัฒนาสถานภาพและบทบาทของผู้หญิง และควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเสมอภาคของหญิงชายชาวม้งเพื่อเข้าใจถึงปัญหาของผู้หญิงและนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้งรวมทั้งด้านอื่นๆ ต่อไป

2. อภิปรายผล

การอภิปรายผลในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งผลการอภิปรายออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

2.1 สภาพความเป็นมาของสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

2.2 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

2.3 แนวทางการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง โดยมีรายละเอียดของการอภิปรายผลดังนี้

2.1 สภาพความเป็นมาของสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลจากการศึกษาด้านเอกสาร การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการอภิปรายผล โดยแบ่งเป็น 5 ประเด็น คือ

2.1.1 สภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวม้ง

2.1.2 สภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้ง

2.1.3 สถานภาพและบทบาทหญิงชาวม้ง 5 ด้าน ได้แก่

1) สถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว

2) สถานภาพและบทบาทด้านการเมือง

3) สถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย

4) สถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา

5) สถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ

โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

2.1.1 สภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวม้ง จากการศึกษา สภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวม้ง พบว่า

- ในยุคเริ่มแรกการตั้งถิ่นฐานบ้านเข็กน้อย (พ.ศ. 2488 – 2510)

สถานภาพของหญิงชาวม้งจะมีลักษณะเป็นไปตามวัฒนธรรมดั้งเดิมคือผู้ชายมีสถานภาพที่สูงกว่าผู้หญิงทุกด้าน

- ยุคการรับอิทธิพลจากสังคมภายนอก (พ.ศ. 2510 – 2525) ชาวม้งได้รับ

อิทธิพลจากภายนอกทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา และการศึกษา ทำให้สถานภาพของบุคคลในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงและแตกต่างกันมากขึ้น เช่น ด้านเศรษฐกิจ และระดับการศึกษาแต่ส่วนใหญ่เป็นผู้ชายที่ได้รับผลกระทบ ส่วนสถานภาพของหญิงชาวม้งในยุคนี้อีกยังไม่มีเปลี่ยนแปลงมากนัก กล่าวคือ ผู้หญิงยังคงมีสถานภาพต่ำกว่าผู้ชายตามแนวปฏิบัติของจารีตชาวม้งแบบดั้งเดิม

- ยุคการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (พ.ศ. 2525 – ปัจจุบัน) หญิงชาวม้งสามารถเลื่อนสถานภาพของตนให้สูงขึ้นได้ด้วยการศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจ เช่น รับราชการหรือเป็นประธานสภาสตรีตำบลเล็กน้อย เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่า จะเท่าเทียมกับผู้ชาย เพราะตามจารีตประเพณีชาวม้ง สิทธิหน้าที่บางประการ เช่น การเลือกผู้นำแซ่สกุล การตัดสินใจพิพาทระหว่างตระกูลก็ยังคงเป็นสิทธิเฉพาะผู้ชายเท่านั้น

โดยมีรายละเอียดการอภิปรายผล ดังนี้

1) ในยุคเริ่มแรกการตั้งถิ่นฐานบ้านเล็กน้อย (พ.ศ. 2488 – 2510)

สถานภาพของหญิงชาวม้งในยุคนี้อาจมีลักษณะเป็นไปตามวัฒนธรรมดั้งเดิมคือผู้ชายมีสถานภาพที่สูงกว่าผู้หญิงทุกด้าน เพราะชาวม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ทางสายเลือดโดยจะถือตามวงศ์สาคนาญาติฝ่ายชายเป็นหลัก ซึ่งทำให้หญิงชาวม้งมีสถานภาพเป็นรองผู้ชาย ดังการศึกษาของ สุจริตลักษณ์ ศิมคุง จากหนังสือสารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง (2539: 22) ได้กล่าวถึงสถานภาพทางวงศ์สาคนาญาติของชาวม้ง โดยระบุว่า สังคมของชาวม้งมีความสัมพันธ์แบบกลุ่มบรรพบุรุษเดียวกัน โดยมีฝ่ายชายเป็นจุดเริ่มต้น และสมัยสุทธิธรรม จากหนังสือสารคดีของชนกลุ่มน้อยบนคอคอดสูง แม้ว (2541: 41) ระบุว่าหลังจากสตรีคลอดลูกแล้ว หากเป็นลูกชายจะเอารกไปฝังบริเวณเสาผีบ้านซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษ หรือที่เรียกว่าเสาฮีดเหนี่ยววิญญาณบรรพบุรุษ หากเป็นลูกสาวก็จะนำรกไปฝังไว้ใต้เตียงห้องนอนของพ่อแม่เด็ก ซึ่งวัฒนธรรมนี้สะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพของหญิงและชายตั้งแต่กำเนิดว่าชายมีความสำคัญและสถานภาพสูงกว่าหญิง และ อมรา พงศาพิชญ์ จากหนังสือความหลากหลายทางวัฒนธรรม(2547: 181) ระบุว่าชนบทรอบเนินมประเพณีของชาวม้งได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมจีนทำให้ลักษณะครอบครัวของชาวม้งเป็นครอบครัวชายเน้นการสืบสายเลือดฝ่ายชาย ซึ่งมีผลทำให้ฐานะของฝ่ายหญิงต่ำกว่าฝ่ายชาย

2) ยุคการรับอิทธิพลจากสังคมภายนอก (พ.ศ. 2510 – 2525)

ในยุคนี้อาชาวม้งเริ่มได้รับอิทธิพลจากภายนอกทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงภายใต้แผนพัฒนาฯ ทำให้สถานภาพของบุคคลในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงและแตกต่างกันมากขึ้น เช่น ด้านเศรษฐกิจ และระดับการศึกษาแต่ส่วนใหญ่เป็นผู้ชายที่

ได้รับผลกระทบ ส่วนสถานภาพของหญิงชาวม้งในยุคนี้ก็ยังไม่มีเปลี่ยนแปลงมากนัก กล่าวคือ ผู้หญิงยังคงมีสถานภาพต่ำกว่าผู้ชายตามแนวปฏิบัติของจารีตชาวม้งแบบดั้งเดิม เพราะชาวม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ให้ความสำคัญกับประเพณีและเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้อาวุโสมาก ดังที่ สุพัตรา สุภาพ (2546: 124-126) กล่าวว่า ในสังคมใดที่มีการเคารพยกย่องผู้อาวุโสจะมีการเปลี่ยนแปลงน้อยเพราะในสังคมส่วนมากมีความเป็นอยู่ในเนื้อเดียวกัน มีการอบรมสั่งสอนและค่านิยมเดียวกัน อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่สำคัญในสังคมชาวม้งยุคนี้คือเปลี่ยนจากเกษตรเพื่อการยังชีพ มาเป็นการทำการเกษตรเพื่อการพาณิชย์ และปลูกพืชเชิงเดี่ยวเป็นหลัก โดยมีพืชทางเศรษฐกิจที่สำคัญคือ ings ชายชาวม้งซึ่งเป็นผู้นำจึงต้องเข้ารับการอบรมจากภาครัฐและติดต่อค้าขาย พืชการเกษตรกับสังคมภายนอก ทำให้สถานภาพของชายชาวม้งมีความสำคัญขึ้นไปอีก ดังที่ ทรงชัย ศรีเมือง ซึ่งวิจัยเรื่อง สถานภาพภายหลังการแต่งงานของสตรีเผ่าม้ง กรณีศึกษา บ้านทับเบิก ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ (2545 : บทคัดย่อ) ระบุว่า ปัจจัยที่ทำให้สถานภาพของหญิงเป็นรองชายพบว่าเป็นปัจจัยจากค่านิยมเรื่องระบบชายเป็นใหญ่ ผนวกกับเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่เน้นเรื่องเงินตรา งานของผู้ชายจึงถูกให้คุณค่าและความสำคัญ ในขณะที่งานของผู้หญิงมีคุณค่าลดลง

3) ยุคการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (พ.ศ. 2525 – ปัจจุบัน)

จากการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กว่า 40 ปี ทำให้สังคมชาวม้งมีการเปลี่ยนแปลงไปมากแทบทุกด้าน หญิงชาวม้งสามารถเลื่อนสถานภาพของตนให้สูงขึ้นได้ด้วยการศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตามก็มีได้หมายความว่า จะเท่าเทียมกับผู้ชาย เพราะในทางจารีตประเพณีที่ชาวม้งยึดถืออย่างมั่นคง ก็ยังคงถือว่าผู้ชายเป็นชนชั้นสูงกว่าผู้หญิง ต่อให้ผู้หญิงจะพัฒนาสถานภาพของตนให้สูงจนเป็นที่ยอมรับของสังคม แต่ก็ไม่สามารถก้าวข้ามจารีตประเพณีดั้งเดิมของชาวม้งในเรื่องนี้ไปได้ ดังที่ สุพัตรา สุภาพ (2546: 128) ระบุว่า กลุ่มที่รักษาผลประโยชน์อย่างแน่นแฟ้นจะคัดค้านการเปลี่ยนแปลงใดๆหากการเปลี่ยนแปลงนั้นๆทำให้เสียผลประโยชน์ของกลุ่ม เช่นเดียวกับชาวม้งที่มีลักษณะสังคมชายเป็นใหญ่ย่อมรักษาผลประโยชน์ของผู้ชายโดยผ่านจารีตประเพณีนี้ อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็นำมาซึ่งอำนาจต่อรองและทางเลือกในการแก้ปัญหาหรือการประกอบอาชีพสำหรับหญิงชาวม้ง ทำให้หญิงชาวม้งมีสถานภาพที่หลากหลายตามอาชีพใหม่ๆที่เกิดขึ้นในสังคม

2.1.2 สภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้ง จากการศึกษา สภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้ง พบว่า

- ในยุคเริ่มแรกการตั้งถิ่นฐานบ้านเข็ญน้อย (พ.ศ. 2488 – 2510) หญิงชาวม้งมีบทบาทในการทำงานบ้าน และงานในไร่เป็นหลัก โดยแทบไม่มีบทบาททางสังคมเลย
- ยุคการรับอิทธิพลจากสังคมภายนอก (พ.ศ. 2510 – 2525) หญิงชาวม้งมีบทบาทที่แตกต่างจากเดิมคือ บทบาท “ชาวเขาอาสาสมัคร” เพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ ซึ่งถือเป็น

บทบาทใหม่ทางการเมืองที่หญิงชาวม้งไม่เคยได้รับการเมืองตามวัฒนธรรมม้ง และเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้งานหัตถกรรมของชาวม้งกลายเป็นสินค้าที่น่าสนใจ หญิงชาวม้งจึงมีบทบาทที่เพิ่มขึ้นอีกประการคือการหารายได้ให้แก่ครอบครัว

- ยุคการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (พ.ศ. 2525 – ปัจจุบัน) ผลจากการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กว่า 40 ปี ทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง และกฎหมาย ทำให้หญิงชาวม้ง มีบทบาทที่หลากหลายขึ้นทุกด้าน

โดยมีรายละเอียดการอภิปรายผล ดังนี้

1) ในยุคเริ่มแรกการตั้งถิ่นฐานบ้านเข็มน้อย (พ.ศ. 2488 – 2510)

ในยุคเริ่มแรกการตั้งถิ่นฐานบ้านเข็มน้อยหญิงชาวม้งมีบทบาทในการทำงานบ้าน และงานในไร่เป็นหลัก โดยแทบไม่มีบทบาททางสังคมเลย เนื่องจากสังคมชาวม้งเป็นสังคมที่ชายเป็นใหญ่มีการสืบทอดสกุลฝ่ายชายจึงทำให้หญิงชาวม้งมีสถานภาพที่ด้อยกว่าผู้ชายและมีบทบาทอยู่ในวงจำกัด ดังที่ สมัย สุทธิธรรม (2541: 32,35) ระบุว่า หญิงชาวม้งต้องทำงานในไร่และรับผิดชอบในการจัดหาอาหาร เลี้ยงสัตว์ ทำความสะอาดเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เย็บปักถักร้อย ประดิษฐ์ลวดลายต่าง ๆ ลงบนผ้าเอาไปไว้ใช้ตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น เหตุผลสำคัญที่สุดที่ผู้ชายม้งจะพิจารณาเลือกหญิงสาวมาเป็นคู่ครองคือต้องมีความขยันขันแข็งส่วนความสวยงามนั้นมาเป็นอันดับรอง และ สุวีริศน์ หงส์สามสิบเจ็ด(2548 : 31-32) ระบุว่า หญิงชาวม้งจะมีโอกาสรับใช้ครอบครัวของตนตอนอายุ 10-15 ปีเท่านั้น เพราะเมื่อแต่งงานแล้วจะต้องไปอยู่กับสามี ซึ่งสามีจะมอบหน้าที่ในการทำงานให้ทุกอย่าง หญิงชาวม้งต้องทำงานหลายอย่างในเวลาเดียวกัน เช่น แยกลูกไ่ว้ด้านหลัง ทำที่ดำข้าว และมีอกปักผ้าไปด้วย บางครั้งแม่ฝนตกก็ต้องแยกลูกไปทำงานในไร่ด้วย และทัศนีย์ ศรีมงคล (2530: 6) ระบุว่า ผู้ชายจะเป็นผู้นำของครอบครัว ผู้หญิงม้งจะต้องเรียนปักผ้าตั้งแต่เป็นเด็ก เมื่อแต่งงานแล้วผู้หญิงต้องทำงานหนักกว่าผู้ชาย สอดคล้องกับการวิจัยที่พบว่าสังคมชาวม้งมีการแบ่งบทบาทของชายและหญิงอย่างชัดเจน คือผู้ชายมีบทบาทเป็นผู้นำ ซึ่งมีหน้าที่ในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องสำคัญภายในครอบครัวทำงานที่ต้องใช้กำลัง หรือการทำธุรกิจ และหญิงชาวม้งมีบทบาทเป็นผู้ตาม บทบาทที่สำคัญของหญิงชาวม้งคือ การหุงหาอาหาร เลี้ยงสัตว์ ทำความสะอาดบ้านเรือน เย็บปักถักร้อย ดูแลลูกอบรมสั่งสอนลูกสาว การทำงานในไร่ และการหารายได้เพื่อครอบครัว เช่นการค้าขาย หรือการรับจ้าง เป็นต้น

2) ยุคการรับอิทธิพลจากสังคมภายนอก (พ.ศ. 2510 – 2525)

ในยุคนี้หญิงชาวม้งมีบทบาทที่แตกต่างจากเดิมคือ บทบาท “ชาวเขาอาสาสมัคร” เพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ ซึ่งถือเป็นบทบาทใหม่ทางการเมืองที่หญิงชาวม้งไม่เคยได้รับการเมืองตามวัฒนธรรมม้งและเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ส่งเสริมการ

ท่องเที่ยวทำให้งานหัตถกรรมของชาวม้งกลายเป็นสินค้าที่น่าสนใจ หญิงชาวม้งจึงมีบทบาทที่เพิ่มขึ้นอีกประการคือการหารายได้ให้แก่ครอบครัว ตามทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ (Structural and Functional Theory) มองสังคมส่วนรวมว่าเป็นระบบหนึ่งซึ่งประกอบด้วยส่วนหรือระบบต่างๆ หรือสถาบันต่างๆ ที่ยึดเหนี่ยวและมีความสัมพันธ์กันถ้าส่วนใดส่วนหนึ่งเปลี่ยน ส่วนอื่นๆก็จะมีผลกระทบไปด้วย จากสภาพความเป็นมาของสถานภาพและบทบาทหญิงชาวม้งจะพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตสู่ปัจจุบัน ซึ่งในยุคเริ่มแรกการตั้งถิ่นฐานบ้านเข็กน้อยซึ่งยังเป็นสังคมขนาดเล็กจะมีการยึดเหนี่ยวสังคม โดยการยึดถือจารีตประเพณี และความเชื่อ โดยผู้หญิงมีสถานภาพที่ต่ำกว่าชายและมีบทบาทในวงจำกัด แต่ต่อมาเมื่อชาวม้งได้รับผลกระทบทางการเมืองเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์เข้ามาปลุกกระดม ทำให้หญิงชาวม้งส่วนหนึ่งได้รับบทบาททางการเมืองซึ่งเป็นบทบาทชั่วคราวโดยการเป็น ชาวเขาอาสาสมัครในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ให้แก่รัฐ หลังจากการสู้รบระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์และรัฐบาล ได้ยุติลง ได้มีชาวม้งอพยพมาอยู่ที่บ้านเข็กน้อยจำนวนมากทำให้ประชากรขยายตัวเพิ่มขึ้น อีกทั้งการพัฒนาสังคมภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้สังคมชาวม้งเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบง่ายๆเป็นซับซ้อนขึ้น ลักษณะอาชีพในสังคมเป็นการทำเกษตรเพื่อการพาณิชย์ การค้าขายและรับจ้าง ซึ่งเกิดการแข่งขันด้านอาชีพ และมีอาชีพใหม่ๆเกิดขึ้น ทำให้ชาวม้งทั้งหญิงและชายมีบทบาทหน้าที่ทางสังคมมากขึ้น และเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆด้วย

3) ยุคการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (พ.ศ. 2525 – ปัจจุบัน)

ผลจากการพัฒนาทางการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง และกฎหมาย ทำให้หญิงชาวม้ง มีบทบาทที่หลากหลายขึ้นทุกด้านตามสถานภาพใหม่ๆที่ได้รับจากการประกอบอาชีพ เช่น บทบาทของแม่ค้า บทบาทของลูกจ้างในโรงงาน ฯลฯ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมม้งยุคนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหลัก หรือเรียกอีกอย่างว่าการเปลี่ยนแปลงแบบวางแผน ดังที่ สัตยญา สัตยญาวิวัฒน์ (2550: 6) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงแบบวางแผน (planned change) ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงชนิดที่มนุษย์จงใจก่อให้เกิดขึ้น ในการนี้จะกำหนดทิศทางของการเปลี่ยนแปลง คือให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ปรารถนา กำหนดความเร็ว เป็น 3 ปี 5 ปี หรือ 10 ปีให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสมบูรณ์ กำหนดสิ่งที่จะเปลี่ยนแปลง ซึ่งมักจะมีทั้งคนและสิ่งแวดล้อม กำหนดวิธีการดำเนินการและกำหนดจุดหรือสถานที่ที่การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้น เป็นต้น จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ปัจจุบันสังคมชาวม้งจึงมีความซับซ้อนมากขึ้น มีการแข่งขันมากขึ้น มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น และมีการช่วยเหลือกันภายในแซ่สกุลหรือภายในสังคมน้อยลง ฉะนั้นการยึดเหนี่ยวในสังคมจึงเป็นการใช้จารีตประเพณีดั้งเดิมผสมกับวัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามา และยึดเหนี่ยวตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคลเพื่อให้สังคมอยู่อย่างปกติสุข ซึ่งบทบาทหน้าที่ในปัจจุบันที่เพิ่มขึ้นนี้ทำให้หญิงชาวม้งมีภาระหน้าที่เพิ่มขึ้นด้วย คือ หญิงชาวม้งมีบทบาทหลักในการหารายได้มาให้แก่ครอบครัวเช่นเดียวกับผู้ชาย ในขณะที่หน้าที่รับผิดชอบงานบ้านและงานในไร่ยัง

คงเป็นของผู้หญิงเช่นเดิม

2.1.3 สถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง 5 ด้าน จากการศึกษา สถานภาพ และบทบาทของหญิงชาวม้ง 5 ด้าน พบว่า

- สถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว ผู้หญิงมีสถานภาพต่ำกว่าผู้ชาย ต้องเป็นผู้ตามที่ดี และมีบทบาทที่ต้องรับผิดชอบทั้งงานบ้าน งานในไร่
- สถานภาพและบทบาทด้านการเมือง หญิงชาวม้งมีบทบาทและสิทธิ ตามการเมืองทางภาครัฐส่วนการเมืองตามวัฒนธรรมม้งผู้หญิงยังมีบทบาทน้อยมาก
- สถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย ชาวม้งใช้ทั้งกฏจารีตและ กฎหมายของรัฐไทย แต่ผู้หญิงยังไม่มีบทบาทในทางกฏจารีต เช่น ไม่สามารถตัดสินคดีข้อพิพาท ต่างๆในชุมชนได้
- สถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา ชาวม้งจะอบรมสั่งสอน บุตรชายหญิงไม่เหมือนกัน คือสั่งสอนลูกชายเพื่อเป็นผู้นำ และสั่งสอนลูกสาวเพื่อให้เป็นคนขยันขัน แข็งในการทำงาน ส่วน โอกาสทางการศึกษาในอดีตบิดามารดาจะให้โอกาสเฉพาะลูกชายเท่านั้น แต่ ปัจจุบันค่านิยมดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปโดยส่งเสียเท่าเทียมกัน
- สถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ หญิงและชายชาวม้งล้วนเป็น แรงงานสำคัญของครอบครัว และมีบทบาทในการหารายได้มาให้ครอบครัวเช่นเดียวกัน ผู้หญิงมี สิทธิในการเก็บรายได้แต่ไม่มีสิทธิในการบริหารทรัพย์สิน เช่น รถ บ้าน และที่ดิน โดยมียาระยะיעดการอภิปรายผล ดังนี้

1) สถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว

จากการศึกษาพบว่า หญิงชาวม้งมีบทบาทในครอบครัวสูง ต้อง รับผิดชอบทั้งงานบ้าน งานในไร่ และมีสถานภาพต่ำกว่าผู้ชายต้องเป็นผู้ตามที่ดี เพื่อให้ครอบครัว เป็นปกติสุข เพราะครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของมนุษย์ มีหน้าที่ในการเลี้ยงดูให้ความรักและ เอาใจใส่แก่สมาชิกในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ ค่านิยม และ พฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวเป็นอย่างมาก เพราะครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่หล่อหลอม วิถีชีวิต ความคิดทางวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชนให้แก่สมาชิกเพื่อจะสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้ อย่างปกติสุขต่อไป สุจริตถักยณ์ ติศคฺง(2539:21)ระบุว่าในอดีตครอบครัวของชาวม้งมีลักษณะเป็น ครอบครัวชายซึ่งบุรุษที่อาวุโสที่สุดในครอบครัวจะเป็นหัวหน้าครอบครัว แม้ต่อมาจะมีครอบครัว เดี่ยวมากขึ้นแต่หัวหน้าครอบครัวยังคงเป็นผู้ชาย ตรงตามทฤษฎีพ่อเป็นใหญ่ (Patriarchal Theory) ทฤษฎีนี้ในสมัยโบราณ นับเป็นพันๆปีมาแล้ว ได้มีนักปราชญ์คนสำคัญ เช่น เพลโต และ อาริสโตเติล ได้สนับสนุน และนักปราชญ์สมัยใหม่ เช่น เซอร์ เฮนรี เมิน (Sir Henry Maine) ผู้มี ชื่อเสียงผู้หนึ่ง ก็เห็นด้วยว่าเป็นทฤษฎีที่ดีเด่นมาก ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ครอบครัวมีบิดาเป็นผู้มี

อำนาจมากที่สุด ในสมัยโรมันบิดามีอำนาจมากจะสั่งลงโทษบุตรอย่างไรก็ได้ตามสมควรแก่ความผิด (ประยงค์ สุวรรณบุบผา 2537: 75) สอดคล้องกับการวิจัย ที่พบว่าแม้สังคมจะเปลี่ยนแปลงไป ก็ตาม แต่ระบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของชาวม้งก็คือความสัมพันธ์ในระบบแซ่สกุล และเป็นการนับตามแซ่สกุลฝ่ายบิดา ฉะนั้นผู้หญิงจึงอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถเป็นผู้สืบทอดแซ่สกุล แต่จะถือแซ่สกุลตามคู่สมรสของตน ผู้ชายเป็นผู้สืบทอดตระกูลและเป็นผู้ชาย สังคมม้งให้กว้างออกไป พ่อแม่ชาวม้งส่วนมากจึงมีความประสงค์ที่จะมีลูกชายมากกว่าลูกสาว และหากครอบครัวใดไม่มีลูกชายก็จะต้องทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้ลูกชายเช่นการรับประทานยาสมุนไพร ใช้วิธีทางไสยศาสตร์หรือแม้กระทั่งการมีภรรยาอื่น อย่างไรก็ตามหญิงชาวม้งยังมีสิทธิในการที่จะเลือกคู่ครองให้แก่ตนเอง แม้ในอดีตจะมีการหมั้นหมายกันตั้งแต่เล็ก โดยพ่อแม่ทั้งสองฝ่าย แต่หากฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชายไม่ยินยอมก็สามารถบอกถอนหมั้นได้โดยจะต้องเสียค่าปรับใหม่ ซึ่งปัจจุบันวิธีนี้ไม่ได้รับความนิยมแล้ว หรือแม้กระทั่งวิธีการถูกลงในอดีตเป็นที่นิยม โดยฝ่ายชายจะเตรียมหาคนไปช่วยถูกลงสาว โดยจะจูงมือกระหน่ำนอกบ้านฝ่ายหญิง เมื่อแต่งงานแล้วหญิงชาวม้งจะต้องย้ายเข้ามาอยู่ร่วมกับครอบครัวสามี มีสถานภาพเป็นคนในตระกูลของสามีหน้าที่หนึ่งที่สำคัญของภรรยาชาวม้งคือการมีลูกชายให้แก่ตระกูลสามี ทั้งนี้หญิงชาวม้งไม่มีสิทธิที่จะกำหนดจำนวนลูกหรือปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์กับสามีเพราะถือว่าสามีได้ซื้อภรรยาด้วยสินสอดแล้ว ภรรยาจึงมีสถานภาพเป็นสมบัติของสามี เมื่อตั้งครรภ์หญิงชาวม้งจะได้ลดภาระงานหนักลง และหากคลอดลูกสามีก็มีบทบาทในการช่วยเหลือดูแลด้วย แต่หากมีปัญหาใดๆในครอบครัวหญิงชาวม้งไม่สามารถแสดงความคิดเห็นหรือแก้ปัญหาเพราะถือว่าเป็นหน้าที่ของสามีหรือหัวหน้าครอบครัว แต่ปัจจุบันสังคมม้งมีการเปลี่ยนแปลงทำให้หญิงชาวม้งเริ่มมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นและร่วมแก้ปัญหาต่างๆภายในครอบครัวมากขึ้น

เมื่อมองในทัศนะของนักสตรีนิยมแนวรากเหง้าหรือแนวดอนรากดอนโคน หรืออำนาจชายเป็นใหญ่ (Radical Feminism) ระบบแซ่สกุลในสังคมม้งเป็นเครื่องมือของผู้ชายที่ใช้แบ่งแยกจัดประเภทผู้หญิงให้เป็นชนชั้นที่ด้อยกว่าชนชั้นผู้ชายบนฐานของเพศภาวะ สังคมชาวม้งมีลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน ในโครงสร้างสังคมที่มีแนวคิดแบบสังคมชายเป็นใหญ่หรือปิตาธิปไตย (Patriarchy) ซึ่งเป็นผลให้เกิดการกดขี่ การครอบงำทางความคิดทางร่างกาย การครอบงำ และการกดขี่นี้มาจากการที่ผู้ชายมีอำนาจในการบังคับเหนือเพศวิถี เช่น ความเป็นเพศ เรื่องเพศสัมพันธ์ และการควบคุมสถานะการเจริญพันธุ์ (Reproductive) ของผู้หญิงให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ชาย เป็นเหตุให้ผู้หญิงไม่มีอิสระในชีวิต จากโครงสร้างครอบครัวชาวม้งที่มีระบบปิตาธิปไตยเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการกดขี่และเอารัดเอาเปรียบผู้หญิง เช่น เกิดอคติต่อเพศหญิง แม้โดยธรรมชาติหญิงและชายควรจะมีคุณค่าเท่าเทียมกันก็ตาม แต่เพราะวัฒนธรรมและค่านิยมของชาวม้งที่ปลูกฝังมาเกี่ยวกับการสืบทอดตระกูลทางฝ่ายชาย

ชาวมังจึงคาดหวังในเพศของทารกว่าต้องเป็นเพศชายและให้คุณค่าเพศชายสูงกว่าเพศหญิง เด็กหญิงชาวมังจะได้รับการกำหนดบทบาทต่างๆจากครอบครัวเช่น ต้องทำงานบ้าน ต้องเลี้ยงน้อง ฯลฯ ในขณะที่เด็กชายชาวมังสามารถวิ่งเล่นสนุกได้ตามวัย เมื่อแต่งงานหญิงชาวมังก็ต้องตัดขาดจากครอบครัวเดิม สถานภาพความเป็นลูกสาวไม่มีความแน่นอนเหมือนกับครอบครัวตนเท่ากับลูกชาย และไม่ได้รับสิทธิในด้านต่างๆจากครอบครัวเท่าลูกชาย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เสถียร ฉันทะ(2544 : 38) เรื่อง บทบาทชายหญิงด้านอนามัยเจริญพันธุ์ กรณีศึกษาชุมชนม้งแห่งหนึ่งในจังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย ระบุว่าชาวมังก็เหมือนกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆให้ความสำคัญกับการมีลูกชายเพราะต้องการผู้สืบสกุล การมีลูกเป็นเพศชายเป็นทรัพย์สินที่มีค่าสูงสุดของครอบครัว กระบวนการกล่อมเกลาทางสังคมวัฒนธรรมที่มีต่อความคาดหวังของเพศบุตรเริ่มต้นตั้งแต่ยังไม่ได้ตั้งครรภ์ ทัศนยะของครอบครัวที่มี ปู่ย่า ตายาย และเครือญาติที่มีความคาดหวังและต้องการเพศบุตรเป็นตัวกำหนดสถานภาพทางสังคมที่มีต่อเพศชายและเพศหญิง งานวิจัยของธงชัย ศรีเมือง (2545 : บทคัดย่อ) ระบุว่า หญิงชาวมังไม่มีสิทธิและอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมในครอบครัว หน้าที่ของผู้หญิงพบว่าเป็นแรงงานที่สำคัญในครอบครัวในการปรนนิบัติรับใช้สามี สอดคล้องกับผลงานของสุรรัตน์ หงส์สามสิบเจ็ด (2548 : 31-32) ที่ระบุว่าครอบครัวชาวมังนิยมการมีลูกชายเป็นอย่างมาก หากไม่มีลูกชายหรือไม่มีลูกเลย สามีก็จะสามารถมีภรรยาได้อีกหลายคน และหากมีการหย่าร้างเกิดขึ้นจะเป็นเรื่องน่าเศร้ามากสำหรับภรรยาชาวมังเพราะจะเป็นที่อับอายมากเมื่อต้องมาอยู่กับครอบครัวเดิม จึงพบบ่อยครั้งที่ภรรยาที่เกิดปัญหาเหล่านี้มักจะหาทางออกโดยการฆ่าตัวตาย

2) สถานภาพและบทบาทด้านการเมือง

จากการศึกษา พบว่า หญิงชาวมังมีบทบาทและสิทธิทางการเมืองทางภาครัฐส่วนการเมืองตามวัฒนธรรมม้งผู้หญิงยังมีบทบาทน้อยมาก ในอดีตการปกครองของม้งถือหลักเสียงข้างมาก โดยถือสายสัมพันธ์ทางสกุลเป็นเครื่องรวมพลังเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ฉะนั้นสกุลใดใหญ่มีสมาชิกมากก็จะมีเสียงข้างมาก ในการดำเนินงานทั้งปวง แต่ก็อาจมีสกุลเล็ก ๆ แต่รวมกันได้ จนได้เสียงข้างมากมาบริหารงานของกลุ่ม แต่ละกลุ่มขึ้นอยู่กับผู้นำผู้แกที่มีอาวุโสของสกุล ดังเช่นในกรณีเลือกตั้งหัวหน้าหมู่บ้าน ผู้อาวุโสของแต่ละสกุลจะเรียกสมาชิกของสกุลมาประชุมเพื่อคัดเลือก ผู้แทนเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน ซึ่งก่อนออกเสียงส่วนใหญ่แล้วมีมติให้สมาชิกทุกคนทำตามมติที่วางไว้ และสมาชิกทุกคนจะต้องไปออกเสียงตามมติของกลุ่มของหมู่บ้านอย่างพร้อมเพรียงกัน หากพิจารณาการปกครองของชาวมังอาจเรียกได้ว่าเป็นประชาธิปไตย เพราะมีอำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุด ชาวมังได้ใช้อำนาจนี้ในการตัดสินใจ และกำหนดวิธีการปกครองหรือกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ในปัจจุบันการปกครองของม้งเริ่มจะมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นกว่าเดิมคือวิธีการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตย ผู้ที่จะได้เป็นผู้นำนั้นจะต้องมีความรู้ความสามารถในการติดต่อ

สื่อการ กับสังคมภายนอกได้ (<http://www.hilltribe.org>) สอดคล้องกับการวิจัยที่พบว่าในอดีต การเมืองของชาวม้งเป็นเรื่องของผู้ชาย ไม่ใช่หน้าที่ของผู้หญิงเพราะผู้หญิงมักมีอารมณ์อ่อนไหวและไม่เข้าใจกฎหรือหลักการต่างๆทางการเมือง หญิงชาวม้งจึงไม่สามารถแสดงความคิดเห็นใดๆ แต่ในปัจจุบันชาวม้งใช้การปกครองจากภาครัฐควบคู่กับวัฒนธรรม เมื่อมีปัญหาในชุมชนหญิงชาวม้งจึงสามารถเข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นได้ อีกทั้งมีสิทธิในการออกเสียงเลือกผู้นำชุมชนตามการเมืองภาครัฐได้

เมื่อมองในทัศนะของแนวทฤษฎีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย (ระดับจุลภาค) ของจูเลียน สจิวต (Steward 1967) จะพบว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความสมานฉันท์ของชุมชน ผลจากการที่คนรุ่นหลังมีความคิดเกี่ยวกับเรื่องการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปจากคนรุ่นเก่า โดยให้ความสำคัญกับผู้นำตระกูลน้อยลง และให้ความสำคัญกับการเมืองในระดับท้องถิ่นมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวก็ทำให้ผู้หญิงมีบทบาทมากขึ้น

ตามทัศนะของสตรีนิยมแนวเสรีนิยม (Liberal Feminism) กล่าวว่า ธรรมชาติของหญิงและชายมีสิทธิขั้นพื้นฐานเหมือนกันเช่นสิทธิในการเมืองคือ การควบคุมการตัดสินใจในทรัพยากรทุกระดับ แต่หญิงชาวม้งอยู่ภายใต้โครงสร้างที่ปฏิเสธสิทธิทั้งหลายที่ผู้ชายได้รับ โดยบทบาททางการเมืองของผู้หญิงจะต้องถูกกำหนดโดยผู้ชาย ให้ต้องปฏิบัติตามสรีระ (sex) เช่นการเป็นผู้ฟังที่ดี การไม่เข้าไปร่วมมีบทบาททางการเมืองใดๆ มีการขัดเกลาทางสังคมให้เชื่อว่าผู้หญิงไม่มีความเข้มแข็งพอ มีจิตใจอ่อนแอ ไม่เหมาะกับการเป็นผู้นำ ความเชื่อและค่านิยมที่ผู้ชายเป็นผู้กำหนดเหล่านี้ ผลักดันให้ผู้หญิงต้องอยู่ในพื้นที่จำกัดคือบ้านและในไร่เท่านั้น เพราะสังคมชาวม้งมีอคติทางเพศ และเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะ การควบคุมการเมืองโดยใช้ระบบแซ่ เช่น การเลือกผู้นำตระกูล ทำให้ผู้หญิงไม่มีบทบาทสำคัญ ผู้หญิงในตระกูลเป็นแต่เพียงผู้เข้าร่วมใช้สกุลของสามี และหากเป็นลูกสาวก็เป็นเพียงแซ่สกุล โดยกำเนิดเท่านั้น ซึ่งต้องเปลี่ยนไปใช้แซ่สกุลของสามีเมื่อแต่งงาน ฉะนั้นการเมืองจึงเป็นเรื่องของผู้ชายตามโครงสร้างสังคมที่ผู้ชายวางไว้ และควบคุมโดยผู้ชาย

ทั้งนี้พบว่าอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมืองและกิจการสาธารณะของหญิงชาวม้งมีหลายประการคือ

ก. เจตคติและการปฏิบัติที่กีดกันทางเพศ ที่ถ่ายทอดให้แก่รุ่นต่อรุ่น ทำให้ชาวม้งมีเจตคติที่ไม่ดีต่อผู้หญิง การจะมีผู้หญิงเป็นผู้นำ หรือแสดงความคิดเห็นเรื่องการเมืองในที่สาธารณะจึงไม่ได้รับการยอมรับ

ข. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงและชายในครอบครัวชาวม้ง ธรรมชาติจะมีสถานภาพเป็นสมบัติของสามี ต้องเชื่อฟังเคารพสามี อำนาจหลักในครอบครัวเป็นของสามี ฉะนั้นบทบาทต่างๆของผู้หญิงจึงถูกกำหนดโดยสามีหรือผู้ชายรวมถึงการแสดงออกเกี่ยวกับ

เรื่องการเมืองในที่สาธารณะด้วย

ค. การขาดการศึกษา เนื่องจากวัฒนธรรมชาวม้งจะต้องมีการสืบทอด ตระกูลทางฝ่ายบิดา ผู้หญิงเมื่อแต่งงานจะต้องตัดขาดจากครอบครัวเดิมของตน ฉะนั้นบิดามารดาจึง เลือกที่จะทุ่มเทเอาใจใส่และให้ความรู้ทั้งทางจารีตและการศึกษาในระบบให้แก่ลูกชายเป็นสำคัญ ลูกสาวจะได้รับโอกาสทางการศึกษาบ้างก็ต่อเมื่อลูกชายได้รับโอกาสแล้ว เมื่อขาดการศึกษาทำให้ หญิงชาวม้งไม่มีความรู้ความสามารถ จึงขาดโอกาสที่จะมีส่วนร่วมสำคัญในทางการเมือง

ง. การขาดประสบการณ์ในงานสาธารณะ เพราะค่านิยมของชาวม้ง กำหนดว่าผู้หญิงจะต้องเป็นผู้ตามที่ดีและมีพื้นที่จำกัดคือในบ้าน มีหน้าที่หลักคือการดูแลบ้านเลี้ยงดู ลูกและทำงานในไร่เท่านั้น วัฒนธรรมของชาวม้งไม่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้แสดงออกในที่ สาธารณะ ทำให้ผู้หญิงขาดประสบการณ์ในงานสาธารณะซึ่งรวมถึงเรื่องการเมืองด้วย

จ. การกลัวความรุนแรง การคุกคาม การวิพากษ์วิจารณ์และการหย่าร้าง จากสามีเพราะสังคมม้งมีลักษณะสังคมชายเป็นใหญ่ แม้ว่าจะมีหญิงชาวม้งที่มีการศึกษาและมีความรู้ ความสามารถจนสามารถเป็นผู้นำทางการเมืองได้ แต่จากการศึกษาปรากฏว่าผู้หญิงบางคนกลับมี ปัญหาครอบครัว เพราะสามีไม่พอใจที่ภรรยาไม่ปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมคาดหวัง และในชุมชนยังมี ผู้ที่ไม่ยอมรับการเป็นผู้นำทางการเมืองของผู้หญิง ทั้งนี้เพราะค่านิยมและความเชื่อเดิมที่ได้รับการ ปลูกฝังมา

ฉ. การให้คุณค่าตนเองต่ำ หญิงชาวม้งจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้เป็นผู้เสียสละ และให้เกียรติแก่ผู้ชายมาตั้งแต่เล็ก เพราะถูกปลูกฝังว่าผู้หญิงเป็นผู้อ่อนแอและต้องพึ่งพา ผู้ชาย ผู้หญิงจึงมองตนเองด้อยกว่าผู้ชาย ทำให้ไม่กล้าแสดงออกในที่สาธารณะ โดยเฉพาะการเป็น ผู้นำทางการเมืองซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญ

ผลงานวิจัยของวิล เลาอย่าง เรื่องวัฒนธรรมอาหารของชาวม้ง: อดีตและ ปัจจุบัน (2550 : 12-13) ได้สะท้อนสถานภาพของหญิงชาวม้งจากวัฒนธรรมการรับประทานอาหาร โดยระบุว่า ในการรับประทานอาหารตามโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น ประเพณีกินข้าวใหม่่ม้ง หรือ ประเพณีปีใหม่ ซึ่งชาวม้งจะนำหมูหรือ ไก่ เพื่อเลี้ยงผี และเชิญญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านใกล้เคียงมาร่วมกันฉลอง ในอดีตชาวม้งต้องให้เกียรติแก่ผู้ชายรับประทานอาหารก่อนผู้หญิงเสมอ แต่ปัจจุบัน วัฒนธรรมการรับประทานอาหารนี้ได้มีการปรับเปลี่ยนไปบ้างแล้ว โดยผู้ชายและผู้หญิงสามารถรับประทานอาหารพร้อมกันได้ ผลงานวิจัยของกรองทอง สุดประเสริฐ(2551 : 6-7) ซึ่งได้วิจัยเรื่องการ ปรับความสัมพันธ์ระหว่างเพศของผู้หญิงม้งค้าผ้าใยกล้วยชา: จากหมู่บ้านสู่ตลาดค้าผ้า ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีระบบโครงสร้างอำนาจแบบปิตาธิปไตยเป็นเสมือนแก่นแกนที่มีนัยสำคัญต่อผู้คน ในสังคม ระบบโครงสร้างดังกล่าวมีส่วนสำคัญต่อการกำหนดสถานภาพ บทบาท และความสัมพันธ์ ระหว่างผู้คนที่ทั้งความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ-แม่-ลูก, เด็ก-ผู้ใหญ่, ผู้ชาย-ผู้หญิง, ความสัมพันธ์ในระบบ

เครือญาติ รวมไปถึงความสัมพันธ์ในระดับจักรวาลวิทยา (Cosmology) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเชื่อที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ (Symonds, 1991) สะท้อนให้เห็นภาพของสังคมมั่งที่กำกับและควบคุมโดยอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ ระบบโครงสร้างอำนาจแบบปิตาธิปไตย ได้รับการสถาปนาขึ้นตั้งแต่เกิดไปจนตายและความคิดดังกล่าว ได้ถูกผลิตซ้ำในทุกช่วงของชีวิตด้วย

3) สถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย

จากการศึกษา พบว่า ชาวม้งใช้ทั้งกฎจารีตและกฎหมายของรัฐไทย แต่ผู้หญิงยังไม่มีบทบาทในทางกฎจารีต เช่น ไม่สามารถตัดสินคดีข้อพิพาทต่างๆ ในชุมชนได้ กฎหมายเป็นเครื่องควบคุมประพฤติกรรมในสังคม พัฒนาขึ้นมาจากศีลธรรม ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี ศาสนา และกฎเกณฑ์ข้อบังคับ ตามลำดับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อธำรงความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของสมาชิกใน สังคม กับทั้งเพื่อให้การอยู่ร่วมกันในสังคมนั้นเป็นไปโดยราบรื่นสนองความต้องการของภาคส่วนต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ดังภาษิตละตินที่ว่า "ที่ใดมีมนุษย์ ที่นั่นมีสังคม ที่ใดมีสังคม ที่นั่นมีกฎหมาย ด้วยเหตุนี้ ที่ใดมีมนุษย์ ที่นั่นจึงมีกฎหมาย" กฎหมายจึงได้ชื่อว่าเป็น "บรรทัดฐานของสังคม" เป็นเครื่องควบคุมสังคมและธำรงความสงบเรียบร้อยของสังคมและเป็นแบบแผนพฤติกรรมอันเป็นที่คาดหวังของสังคม เป็นมาตรฐานที่สมาชิกทั้งปวงได้รับการประสงค์ให้ปฏิบัติตาม จึงเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป จนกลายเป็นระเบียบ แบบแผน หรือประเพณีนิยม นอกจากนั้นยังมีที่มาจากค่านิยมของสังคมนั้น ๆ ด้วย แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ วิถีประชา หรือวิถีชาวบ้าน (folkways) จารีตประเพณี หรือกฎศีลธรรม หรือศีลธรรม (mores) และ กฎหมายเป็นกฎเกณฑ์ความประพฤติที่กำหนดให้คนในสังคมปฏิบัติตาม ส่วนใหญ่ปรากฏในสังคมที่มีระบบความสัมพันธ์สลับซับซ้อนมาก และมีองค์กรหรือสถาบันคอยกำกับดูแลการประพฤติปฏิบัติตามอย่างเป็นทางการก็จะลักษณะ (<http://th.wikipedia.org/wiki/>)

สังคมชาวม้งเป็นสังคมที่ยึดถือกฎจารีตอย่างเคร่งครัดและมีวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ในชุมชนตามแนวทางของตน ในอดีตเมื่อเกิดกรณีพิพาท หรือเหตุการณ์ร้ายแรงในหมู่บ้าน ชาวม้งจะดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1) คณะผู้นำของสกุล ตัดสินข้อพิพาทระหว่างคู่อริที่อยู่ในสกุลเดียวกัน ผู้เสียหายนำความไปร้องเรียนเพื่อให้คณะผู้นำในสกุลเดียวกันตัดสิน และจะถือว่าคำตัดสินนั้นเป็นการตัดสินที่เด็ดขาด ในกรณีเช่นนี้หัวหน้าหมู่บ้านจะไม่เข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะถือว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัว

(2) คณะกรรมการกลางตัดสินข้อพิพาทระหว่างคู่อริต่างสกุลกัน ผู้เสียหายนำความไปร้องเรียนต่อหัวหน้าหมู่บ้าน หัวหน้าหมู่บ้านจะเรียกคู่อริมาสอบถาม และจะแต่งตั้งคณะกรรมการกลางตัดสินข้อพิพาทดังกล่าว ซึ่งมีวิธีการแต่งตั้ง 2 วิธี ดังนี้

1) หัวหน้าหมู่บ้านเป็นผู้แต่งตั้งโดยการยินยอมของคู่อริ หัวหน้า

หมู่บ้านจะแต่งตั้งบุคคลใดมาปฏิบัติหน้าที่ก็ได้ ยกเว้นคนที่อยู่ในสกุลเดียวกันกับคุณกรณี

2) คุณกรณีสมัครใจแต่งตั้งเอง คุณกรณีจะต้องเลือกบุคคลซึ่งจะมาเป็นกรรมการฝ่ายละเท่า ๆ กัน จะเลือกคนในสกุลของฝ่ายตรงข้ามมาเป็นกรรมการฝ่ายคนก็ได้ แต่ห้ามเลือกคนในกลุ่มเดียวกัน จำนวนกรรมการทั้งสองกรณีนี้ไม่จำกัด โดยปกติจะมีประมาณ 6-10 คน การพิจารณาตัดสินคดีจะกระทำที่บ้านพักของหัวหน้าหมู่บ้าน ซึ่งประธาน และคณะกรรมการจะซักถามข้อเท็จจริงจากทุกฝ่ายแล้ว คณะกรรมการจะตัดสิน โดยการออกเสียงถ้อยเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน หัวหน้าหมู่บ้านในฐานะประธานกรรมการจะเป็นผู้ชี้ขาด จะเห็นได้ว่าหัวหน้าหมู่บ้านนอกจากจะมีอำนาจบริหาร แล้วยังมีอำนาจ ในทางตุลาการอีกด้วย สำหรับบทลงโทษจะอาศัยจารีตประเพณีเป็นเกณฑ์ ถ้าเป็นกรณีใหม่คณะกรรมการก็จะพิจารณา บทลงโทษขึ้นใหม่และให้ถือเป็นหลักปฏิบัติต่อไปด้วย ซึ่งปัจจุบันยังยึดถือปฏิบัติอยู่ (<http://www.hilltribe.org>) สอดคล้องกับจากการวิจัย ที่พบว่า ในอดีตเมื่อเกิดกรณีพิพาท หรือเหตุการณ์ร้ายแรงในหมู่บ้าน จะแก้ปัญหาโดยผู้นำหมู่บ้านหรือผู้นำชุมชนซึ่งเป็นเพศชาย ผู้หญิงจะไม่มีสิทธิในการเข้าร่วมตัดสินใดๆ จึงเกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมระหว่างหญิงและชาย เช่น หญิงชาวม้ง ไม่สามารถเลือกใช้นามสกุลหลังการแต่งงาน แม้ว่าทางกฎหมายจะสามารถทำได้ แต่ในทางปฏิบัติแล้วชาวม้งก็ยึดถือตามจารีตประเพณี ในอดีตเมื่อแต่งงานแล้วหากสามีมีภรรยาอื่น ภรรยาหลวงไม่สามารถจะร้องเรียนได้หรือถึงแม้จะพยายามฟ้องก็มีผลน้อย และการมีภรรยาอื่นในสังคมชาวม้งก็เป็นเรื่องที่ยอมรับได้ จึงไม่ค่อยมีผู้นำชุมชนคนใดให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เท่าใดนัก และภรรยาไม่สามารถเรียกร้องค่าทดแทนจากสามีในกรณีที่สามีมีภรรยาอื่น เมื่อสามีมีภรรยาอื่นก็จะพาภรรยาอื่นมาอยู่ร่วมครัวเรือนกับภรรยาหลวง หรือสร้างบ้านอีกหลังให้ภรรยาอื่นอาศัยอยู่ และภรรยาหลวงไม่มีสิทธิในการเรียกร้องค่าทดแทนแต่ประการใด แต่หากภรรยาถูกทำร้ายและต้องการฟ้องหย่าก็สามารถทำได้ ในอดีตจะไม่มีการแบ่งสินสมรสให้แก่ภรรยาเลย และหากสามีไม่มีความผิดแต่ภรรยาเป็นฝ่ายต้องการหย่าก็ต้องเสียค่าสินไหมให้แก่ฝ่ายสามีด้วย อย่างไรก็ตามหากคู่สามีภรรยาหนึ่งๆมีลูกมารดาที่มีสิทธิในการดูแลลูกด้วย โดยจะให้ลูกสาวแก่มารดาและลูกชายแก่บิดาเพราะลูกชายจะต้องเป็นผู้สืบเชื้อสายฝ่ายบิดา

สังคมชาวม้งเป็นสังคมที่เคร่งครัดในเรื่องศีลธรรมและมีการป้องกันการกระทำความรุนแรงต่อผู้หญิง โดยทางกฎหมาย และทางจารีต นอกจากนั้นหญิงชาวม้งสามารถร้องเรียนในกรณีที่ถูกทำอนาจาร และผู้ทำการอนาจารจะได้รับโทษโดยการปรับไหม ตักเตือน หรือดำเนินการตามกฎหมายบ้านเมือง แต่ในกรณีที่ลูกสามีข่มขืนภรรยาไม่สามารถฟ้องร้องได้เพราะถือว่าเป็นเรื่องในครอบครัว และการมีเพศสัมพันธ์ถือเป็นหน้าที่หนึ่งของภรรยา สำหรับสิทธิในเรื่องมรดกพบว่าเมื่อหญิงชาวม้งแต่งงานออกเรือนไปแล้วจะไม่มีสิทธิในมรดกของครอบครัวเดิม เพราะการแต่งงานของหญิงชาวม้งถือว่าได้ไปเป็นคนของตระกูลอื่นแล้วสิ่งที่บิดามารดาจะมอบให้ลูกสาว

ก็คือเงินสดจำนวนหนึ่งหรือเสื้อผ้าของหญิงผู้นั้นเท่านั้น มรดกที่เป็นของครอบครัวเดิม เช่น ที่ดิน หรือเงินแท่ง เครื่องประดับมีค่าจึงเป็นของบุตรชายเพราะต้องเลี้ยงดูบิดามารดา แต่หากบิดามารดา ของผู้หญิงบางคนที่มีฐานะดี หรือมีทรัพย์สินสมบัติมาก ต้องการจะแบ่งมรดกให้แก่ลูกสาวด้วยก็จะต้อง ได้รับความเห็นชอบจากลูกชายก่อน

ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นจากกฎจารีตนี้ผู้หญิงแทบไม่มีสิทธิต่อรองเลย เนื่องจากสังคมยังเป็นสังคมที่ชายเป็นใหญ่ หญิงชาวม้งจึงไม่ได้รับโอกาสในการเข้าร่วมตัดสินใจ ต่างๆ ในชุมชน แต่ปัจจุบันชาวม้งมีการใช้กฎจารีตควบคู่ไปกับการใช้กฎหมายของไทย ทำให้หญิง ชาวม้งมีทางเลือกในการแก้ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับกฎหมายมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลีศึก ฤทธิเนติกุล เรื่องการปรับตัวกับวิถีชีวิตใหม่ในชุมชนเมืองของชาวเขาเผ่าม้ง : กรณีศึกษาเขตอำเภอ เมืองเชียงใหม่(2539: บทคัดย่อ) ที่ระบุว่าผลกระทบกับวัฒนธรรมดั้งเดิมอันเนื่องมาจากการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมของชาวม้งในด้านกฎจารีต คือวัฒนธรรมการควบคุมทางสังคม ซึ่งมีการใช้ ทั้งกฎจารีตประเพณี และการใช้กฎหมายบ้านเมือง โดยการใช้กฎหมายบ้านเมืองนั้น มักจะมีผล กระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกันบ้าง

ในแง่ของสตรีนิยมแนวเสรีนิยม(Liberal Feminism) สังคมม้งเป็นสังคมที่ ให้คุณค่าแก่ผู้ชายสูงมาก เป็นสังคมที่ชายเป็นใหญ่ ผู้หญิงคือยกว่าเพราะขาดโอกาสโดยเฉพาะ โอกาสทางการศึกษา และผู้ออกกฎจารีตและรักษาก็คือผู้ชาย ฉะนั้นกฎที่ออกมาจึง ไม่ได้ให้ความสำคัญ แก่ผู้หญิงแค่เป็นการรักษาไว้ซึ่งอำนาจและสิทธิของผู้ชาย ฉะนั้นการจะพัฒนาสถานภาพและ บทบาทของผู้หญิงจึงควรมีการปรับหรือเพิ่มกฎหมายบางประการเพื่อให้มีความเสมอภาคระหว่าง ชายหญิงในสิทธิต่างๆ เช่น

ก. การมีสิทธิในร่างกายของตนเองโดยผู้อื่นมิสามารถล่วงเกินได้แม้ กระทั่งสามีก็ตาม จารีตของชาวม้งถือว่าผู้หญิงที่แต่งงานแล้วต้องตัดขาดจากครอบครัวเดิม และมา เป็นคนของตระกูลสามี การแต่งงานในแง่ของผู้ชายม้งถือว่าเป็นการ “ซื้อเมีย” ฉะนั้นผู้ชายจึงมีสิทธิ ในการครอบครองเหนือร่างกายของผู้หญิง การล่วงเกินของสามีแม้ภรรยาจะเต็มใจหรือไม่ ก็ไม่ถือ ว่าเป็นความผิดแต่ประการใด เพราะการมีเพศสัมพันธ์ถือเป็นหน้าที่หนึ่งของภรรยา การที่สังคมชาว ม้งมีลักษณะค่านิยมดังกล่าว หากจะแก้ไขกฎจารีตของม้งจึงควรแก้ไขหรือเพิ่มเติมเรื่องสิทธิใน ร่างกายของตนด้วย แม้ปัจจุบันอาจทำได้เพียงการปรับเปลี่ยนค่านิยมและความคิดของชาวม้งโดย ใ้การศึกษา ทั้งนี้หากได้ศึกษากฎหมายที่ให้การรับรองสิทธิดังกล่าวของผู้หญิงแล้วก็สามารถนำไป สู่การปรับเปลี่ยนค่านิยมในสังคมม้งต่อไป

ข. สิทธิในทรัพย์สินสมบัติ หญิงชาวม้งที่แต่งงานแล้ว ถือว่าได้ตัดขาด จากครอบครัวเดิม ไม่สามารถรับมรดกจากครอบครัวเดิมได้ แม้ว่าก่อนแต่งงานจะให้ความช่วยเหลือ การงานของบิดามารดามาก็ตาม ทรัพย์สินสมบัติของบิดามารดาจะต้องมอบให้แก่ลูกชายเท่านั้น และ

หากจะมอบมรดกหรือทรัพย์สินสมบัติให้แก่ลูกสาวบ้างจะต้องได้รับความเห็นชอบจากลูกชายก่อน ซึ่งมรดกที่มอบให้แก่ลูกสาวแล้วปรากฏว่ามีบางกรณีที่ต้องมาลูกชายได้ยี่สิบคืน ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมการสืบทอดตระกูลฝ่ายบิดาทำให้ผู้หญิงอยู่ในฐานะที่เป็น “คนอื่น” ไม่มีสิทธิของความเป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนรอบครัว การจะส่งเสริมสิทธิสตรีจึงควรปรับแก้กฎจารีตในเรื่องสิทธิในทรัพย์สินมรดกดังกล่าวด้วย

การที่สตรีนิยมแนวเสรีนิยม เสนอให้มีการปรับแก้กฎหมาย เพราะสิทธิสตรีไม่อาจเกิดขึ้นได้โดยไม่มี การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและกฎหมาย ควรให้ผู้หญิงเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการปรับแก้กฎหมายด้วย เพราะผู้หญิงย่อมเข้าใจถึงปัญหาและข้อจำกัดของผู้หญิงที่ถูกกำหนดโดยสังคมที่มีระบบชายเป็นใหญ่ ทั้งนี้รวมถึงจารีตประเพณีด้วยแม้จะเป็นกฎที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ยากแต่หากร่วมกันส่งเสริมให้หญิงชาวม้งมีการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ และการศึกษากฎจารีตต่างๆของชาวม้งเพื่อเข้าใจถึงสิทธิและบทบาทของผู้หญิง ก็อาจนำมาซึ่งการพัฒนาสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงได้

4) สถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา

จากการศึกษา พบว่า ชาวม้งจะอบรมสั่งสอนบุตรชายหญิงไม่เหมือนกัน คือสั่งสอนลูกชายเพื่อเป็นผู้นำ และสั่งสอนลูกสาวเพื่อให้เป็นคนขยันขันแข็งในการทำงาน ส่วนโอกาสทางการศึกษาในอดีตบิดามารดาจะให้โอกาสเฉพาะลูกชายเท่านั้น แต่ปัจจุบันค่านิยมดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปโดยส่งเสริมเท่าเทียมกัน เพราะการจะพัฒนาสังคมนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนาคุณภาพของคนในสังคม โดยจะต้องพัฒนาการศึกษาของคนในสังคมให้เป็นผู้ที่พร้อมไปด้วยความรู้และคุณธรรม ดังที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข” ปัจจุบันรัฐบาลได้มีนโยบายเรียนฟรี 15 ปี คือ ตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้งประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และการศึกษาออกโรงเรียนและการศึกษาดมอรัยาศัย (กสน.) ซึ่งเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพ ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาประเทศไทยให้ก้าวหน้าต่อไป

สิ่งที่ครอบครัวอบรมสั่งสอนหญิงชาวม้งก็คือ การเย็บปักถักร้อย การทำมาหากิน การเป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน เสียสละ และการเข้ากับคนอื่น ทั้งนี้เพื่อให้เตรียมตัวสำหรับการเป็นลูกสะใภ้ที่ดีในอนาคต และสิ่งที่ครอบครัวอบรมสั่งสอนลูกชายคือการเป็นผู้นำ การทำมาหากิน การไม่ยุ่งกับสิ่งอบายมุข ความสำคัญของการศึกษา วัฒนธรรม จารีตประเพณี และศาสนา และพิธีกรรมทางความเชื่อต่างๆ เมื่อลูกชายหญิงยังเล็กบิดามารดาจะมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนลูกเท่าเทียมกัน แต่เมื่อลูกเริ่มโต มารดาจะเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูกสาวและบิดาจะเป็นผู้อบรมสั่งสอน

ลูกชาย โดยจะมีการแบ่งบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบกันอย่างชัดเจน หญิงชาวม้งได้รับการปลูกฝังความเชื่อว่าคนด้อยกว่าผู้ชาย และชายม้งได้รับการสั่งสอนให้มีความเชื่อ ค่านิยม ว่าผู้หญิงมีสถานภาพต่ำกว่าตนเอง ทั้งนี้เพราะสังคมชาวม้งเป็นสังคมที่ถือตระกูลตามฝ่ายชายและเป็นสังคมที่ทำการเกษตรจึงให้ความสำคัญกับลูกชายเป็นอย่างมาก เมื่อลูกๆยังเล็กลูกสาวจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้เกรงใจและเสียสละแก่ลูกชาย และหากเป็นลูกชายจะได้รับการอบรมสั่งสอนไม่ให้ถือสาว่าความลูกสาวเพราะถือว่า เธอเป็นผู้หญิงยอมไม่รู้เรื่องราวอะไร ในด้านการศึกษาในอดีตบิดามารดาชาวม้งจะนิยมส่งเสียลูกชายให้ได้รับการศึกษามากกว่าลูกสาว หรือแทบจะเรียกได้ว่าบิดามารดาจะส่งเสียเฉพาะลูกชายเท่านั้น ทั้งนี้โอกาสทางการศึกษาของหญิงและชายเกิดจากค่านิยม ความเชื่อ และประเพณีของม้ง คือการที่สังคมกำหนดว่าเมื่อผู้หญิงแต่งงานก็เป็นคนของตระกูลอื่น ไม่ได้อยู่เลี้ยงดูบิดามารดา ครอบครัวจึงให้การทุ่มเทเอาใจใส่ลูกสาวน้อยกว่าลูกชายรวมถึงการให้โอกาสทางการศึกษาด้วย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เค็งเม็ง อย่างลือชัย (2550: 289,313) ที่ระบุว่าสังคมม้งให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาวในทุกด้าน ด้วยเหตุนี้การขัดเกลาและการอบรมสั่งสอนลูกชายจึงมากกว่า และแตกต่างไปจากการอบรมสั่งสอนลูกสาวในหลายด้านเช่นกัน และ ยุพา กัทรเคหะ (2551: 17) ระบุว่าการที่บุตรสาวชาวม้งต้องออกเรือน ไปเป็นสะใภ้ต่างตระกูล เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของญาติฝ่ายชาย หญิงชาวม้งจึงถูกอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับงานบ้านงานเรือนงานฝีมือเย็บปักถักร้อย เพื่อเตรียมตัวเป็นแม่บ้านที่ดีเมื่อแต่งงานจะได้ดูแลสามีและเลี้ยงดูลูก จัดหาและประกอบอาหารสำหรับสมาชิกในครอบครัวรวมทั้งทำงานในสวนไร่นาด้วย

ทัศนะของสตรีนิยมแนวรากเหง้าหรือแนวอนรากถอนโคนหรืออำนาจชายเป็นใหญ่ (Radical Feminism) มองว่าการที่หญิงชาวม้งถูกปิดกั้นโอกาสทางการศึกษานั้นเกิดจากการแบ่งแยกจัดประเภทผู้หญิงเป็นชนชั้นที่ด้อยกว่าชนชั้น “ผู้ชาย” บนฐานของเพศภาวะ โอกาสต่างๆในสังคมจึงต้องเป็นของชนชั้นที่สูงกว่า ทั้งนี้เพราะสังคมม้งเป็นสังคมที่กำหนดโดยผู้ชาย ผู้ชายเป็นผู้กำหนดความสัมพันธ์ทางเพศ และบทบาทเอกลักษณ์ของเพศ โดยการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงอย่างไม่เท่าเทียม แต่ละเพศก็มีบทบาทของคนแต่ที่ว่าประโยชน์และอำนาจที่มีอยู่ในบทบาทนั้นไม่เท่าเทียมกัน และในทัศนะสตรีนิยมแนวเสรีนิยม(Liberal Feminism) มองว่าธรรมชาติของหญิงและชายมีสิทธิขั้นพื้นฐานเหมือนกัน แต่ผู้หญิงอยู่ภายใต้โครงสร้างที่ปฏิเสธสิทธิทั้งหลายในฐานะพลเมืองเช่นเดียวกับผู้ชายได้รับ การเลือกปฏิบัติต่อหญิงและชายมักมาจากการกำหนดบทบาททางเพศภาวะ เป็นสิ่งประกอบสร้างทางสังคม เช่น การจำกัดโอกาสทางการศึกษาของผู้หญิง โดยมีค่านิยมว่าลูกสาวไม่จำเป็นต้องเรียนสูงเพราะเมื่อโตขึ้นก็จะมีหน้าที่ต้องดูแลลูกและปรนนิบัติสามีเท่านั้น สังคมกำหนดบทบาทให้ผู้หญิงเป็นแม่บ้านที่ดี แต่สนับสนุนการศึกษาให้แก่ผู้ชาย การที่ผู้หญิงไม่มีโอกาสเรียนสูงจึงขาดทักษะในการประกอบอาชีพ ส่งผลให้ไม่สามารถหางานทำที่ดี และมีทางเลือกในอาชีพน้อย

แต่จากการศึกษาในหมู่บ้านเจ๊กน้อยพบว่าปัจจุบันค่านิยมนี้ได้ลดลงไปมาก โดยจะพบว่าสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้งในด้านการอบรมศึกษาได้พัฒนาขึ้นมาก ทั้งนี้เพราะการส่งเสริมจากรัฐบาล และแบบอย่างที่ดีของหญิงชาวม้งที่ได้รับการศึกษา จนมีหน้าที่การงานที่มั่นคงแล้วกลับมากูแลบิดามารดาได้ดีพอๆกับลูกชายหรือดีกว่าลูกชายด้วย ทำให้บิดามารดาชาวม้งเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมดังกล่าว โดยหันมาให้โอกาสทางการศึกษาแก่ลูกสาวมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประสิทธิ์ ธีปรีชา(2548: 152-153) ที่ระบุว่าค่านิยมในการส่งลูกชายและลูกสาวเรียนหนังสือว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ในยุคแรกพ่อแม่จะทุ่มเทให้แก่ลูกชายมากกว่า เพราะยังมีค่านิยมที่ว่าลูกสาวเมื่อแต่งงานแล้วก็จะตัดขาดจากครอบครัวเดิม แต่ลูกชายจะเป็นผู้เลี้ยงดูพ่อแม่ที่นอญ แต่ก็ต้องประสบกับปัญหาการหาลูกสะใภ้ที่คู่ควรกับลูกชายที่มีการศึกษาในระดับสูงไม่ได้ อีกทั้งลูกสาวเองก็ได้ปรับเปลี่ยนความคิดในการช่วยเหลือหยิบยื่นเงินทองหรือสิ่งของแก่พ่อแม่ของตน แม้ตนเองจะแต่งงานแยกไปอยู่กับครอบครัวสามี ลูกสาวบางคนเลี้ยงดูพ่อแม่มากกว่าลูกชายด้วยซ้ำไป จึงทำให้พ่อแม่ชาวม้งเริ่มเปลี่ยนแปลงความคิดในเรื่องนี้ จะสังเกตว่าปัจจุบันนักเรียนนักศึกษาชาวม้งที่กำลังเรียนอยู่ในเมืองเชียงใหม่มีผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ทั้งนี้วิถีคิดและระบบค่านิยมดังกล่าวได้รับอิทธิพลทั้งสังคมไทยพื้นราบและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมม้งเองด้วย

5) สถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษา พบว่า หญิงและชายชาวม้งล้วนเป็นแรงงานสำคัญของครอบครัว และมีบทบาทในการหารายได้มาให้ครอบครัวเช่นเดียวกัน ผู้หญิงมีสิทธิในการเก็บรายได้ แต่ไม่มีสิทธิในการบริหารทรัพย์สิน เช่น รถ บ้าน และที่ดิน ในอดีตนั้นชาวม้งอาศัยอยู่อย่างโดดเดี่ยว มีการติดต่อกับชาวพื้นราบหรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆบ้างแต่เพียงเล็กน้อย เศรษฐกิจของชาวม้งจึงไม่ค่อยดี แต่ชาวม้งเป็นผู้ที่มีความขยันขันแข็งในการทำงานเป็นอย่างมาก อาชีพหลักของชาวม้งในประเทศไทยและชาวม้งในบ้านเจ๊กน้อย คือการทำเกษตรกรรม โดยทั้งหญิงและชายต่างเป็นแรงงานสำคัญในครอบครัว แต่จะมีบทบาทที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของงาน ผู้ชายจะรับผิดชอบงานที่หนักเช่นการถางไร่ ผู้หญิงจะรับผิดชอบในการเพาะปลูกพืชและดูแลพืชผลทางการเกษตร นอกจากชาวม้งจะมีอาชีพหลักคือการทำเกษตรแล้ว ปัจจุบันการทำธุรกิจหรือการค้าขายก็เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ชาวม้งนิยม โดยผู้ชายจะเป็นผู้จัดการดูแลเกี่ยวกับการทำธุรกิจที่ใหญ่ เช่น การขายพืชผลทางการเกษตร ส่วนผู้หญิงจะทำการค้าเล็กๆน้อยๆ เช่น การขายของที่ระลึก หรือการขายสมุนไพร เป็นต้น ในอดีตสังคมชาวม้งยังไม่มี การติดต่อค้าขายกับสังคมภายนอกมากนัก ผู้หญิงจึงมีบทบาทในการดูแลบ้านเรือนและงานในไร่เท่านั้น ผู้ชายจะเป็นผู้ติดต่อค้าขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้ากับสังคมภายนอก ผู้ชายจึงเป็นผู้เก็บรายได้และบริหารรายรับรายจ่ายของครอบครัว แต่ปัจจุบันสังคมชาวม้งมีการติดต่อค้าขายกับสังคมภายนอกมากขึ้น มีลักษณะเป็นสังคมบริโภคนิยม ทำให้ผู้หญิงมีโอกาสใน

การรับรู้ข่าวสารจากสังคมภายนอกและเรียนรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจค้าขายมากขึ้น ผู้หญิงมีอาชีพเสริม เช่น การขายของที่ระลึกซึ่งเป็นงานเย็บปักถักร้อย หรือ การขายสมุนไพร เป็นต้น ผู้หญิงจึงมีบทบาทเป็นผู้เก็บรายได้ของครอบครัวและบริหารรายรับรายจ่ายของครอบครัวมากขึ้น

ทั้งนี้หากมองตามแนวทฤษฎีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย

(ระดับจุลภาค) ของจูเลียน สจ๊วต จะพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในบ้านเล็กน้อย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องคุณค่าของชีวิต กล่าวคือ เมื่อ ระบบเงินตราเข้ามาในสังคมประเพณีต่างๆที่เคยกระทำจะถูกครอบงำด้วยความคิดเรื่องกำไรและผลประโยชน์มากขึ้นกว่าเดิม การช่วยเหลือตอบแทนจะถูกลดความสำคัญของผู้หญิงจึงต้องมีบทบาทมากขึ้นในการช่วยเหลือสามีเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจในครอบครัว เช่น การค้าขายของที่ระลึก ทำให้ดูเหมือนว่าผู้หญิงมีสถานภาพในด้านเศรษฐกิจดีขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจยังเป็นอีกสาเหตุที่ทำให้สถานภาพด้านต่างๆของผู้หญิงมีการเปลี่ยนแปลงด้วย เช่น สถานภาพด้านการศึกษาเนื่องจากชาวม้งจำนวนมากสูญเสียที่ทำกินอันเนื่องมาจากหนี้สิน หรือ การที่สังคมขยายตัว ทำให้มีที่ดินไม่เพียงพอในการทำมาหากิน ชาวม้งจึงต้องเปลี่ยนอาชีพ และค่านิยมเพื่อความอยู่รอด ในอดีตชาวม้ง ไม่นิยมการเป็นลูกจ้างเพราะชาวม้งรักอิสระและชอบทำกิจการงานส่วนตัว แต่ปัจจุบันชาวม้งต้องเป็นลูกจ้างจำนวนมาก และการศึกษามีความสำคัญสำหรับการเป็นลูกจ้าง ทั้งนี้เพราะการศึกษาจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรม และอื่นๆ ฉะนั้นชาวม้งนิยมส่งลูกหลานทั้งชายหญิงให้ได้รับการศึกษามากขึ้น ส่งผลให้สถานภาพด้านการศึกษาของหญิงชาวม้งดีขึ้นด้วย จึงกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้งมีการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสิทธิ์ ลิปรีชา (2548: 152-153) ที่ระบุว่าชาวม้งในสังคมเมืองมีความคิดและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทหญิงชายเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากที่เป็นอยู่ในชุมชนบนภูเขา ส่วนหนึ่งเป็นผลโดยตรงจากทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคมม้ง ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งนั้น เป็นอิทธิพลของบริบททางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจแบบในเมือง กล่าวคือ

ประการแรก พบว่าโดยทั่วไปแล้วผู้หญิงม้งจะทำการค้าเก่งและมีจำนวนมากกว่าผู้ชาย โดยเฉพาะการขายของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยวและการขายของเล็กๆน้อยๆ ส่วนผู้ชายมักจะทำธุรกิจที่ต้องลงทุนมากและต้องอาศัยความกล้าในการตัดสินใจ เช่นการขายส่งพืชผลทางการเกษตรฯ

ประการที่สอง การที่ผู้หญิงม้งมีบทบาทในการค้าขายมากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงกับชายในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ผู้หญิงสามารถตัดสินใจที่จะใช้จ่ายในการซื้อหรือขายอะไรก็ได้ ไม่ต้องรอแต่ฝ่ายสามีทุกครั้งไป เป็นต้น

งานวิจัยของเต็งเม็ง อย่างลือชัย (2550 : 289,313) ได้กล่าวว่า บริบทสังคมมั่งที่มีรากฐานสังคมแบบปีศาจปโตโดยหรือชายเป็นใหญ่โดยพึ่งพาเศรษฐกิจแบบ “ยังชีพ” ที่มีระบบการผลิตในลักษณะแบบตัด-ฟัน-โค่น-เผาหรือการทำไร่เลื่อนลอยเป็นพื้นฐาน ซึ่งมีผู้ชายเป็นผู้ควบคุมดูแลและกำกับกิจกรรมต่างๆเหล่านั้นเป็นหลัก และผู้หญิงเป็นผู้ใช้แรงงานเป็นหลักในการผลิต โดยเฉพาะผู้หญิงจะเป็นผู้ที่ถูกผูกติดกับการทำไร่มาโดยตลอด แต่เมื่อรูปแบบการผลิตในชุมชนปรับเปลี่ยนมาสู่ระบบการผลิตที่ใช้เครื่องมือหรือเครื่องจักร สิ่งเหล่านี้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการผลิตมากขึ้นในชุมชนตามลำดับ ทำให้บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้หญิงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเงื่อนไขดังกล่าว และปรับเปลี่ยนไปตามกลไกของระบบเศรษฐกิจตลาดที่กำลังเข้าสู่ชุมชนนับวันเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผู้หญิงมีงานไม่น้อยต้องหากิจกรรมเสริม คือ การปักผ้าและหาสมุนไพรไปขายในตัวเมืองเพื่อสร้างรายได้ที่เป็นเงินสดให้แก่พวกเขาและครอบครัว ทำให้ผู้หญิงเหล่านี้ถูกผลักเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจตลาดและทำให้พวกเขามีบทบาททางด้านเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้หญิงเองสามารถจัดการควบคุมรายได้และรายจ่ายของครอบครัว ทั้งช่วยให้พวกเขาบางคนมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินबंधของครอบครัวได้มากขึ้นในระดับหนึ่ง

2.2 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวมั่ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

จากการศึกษาโดยภาพรวมแล้วกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลง คือ การรับข้อมูลข่าวสารจากสังคมภายนอก เศรษฐกิจ และการศึกษาที่ทำให้สถานภาพและบทบาทของหญิงชาวมั่งมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด สอดคล้องกับ สุพัตรา สุภาพ (2546: 124) ที่ระบุว่า สังคมใดที่มีการติดต่อเกี่ยวข้องกับบุคคลและกลุ่มต่างๆอย่างมาและตลอดเวลา จะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากและรวดเร็ว แต่ถ้ามีกลุ่มชนใดตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่เข้าไปได้ยากก็จะเกิดการคงที่ทางวัฒนธรรม และ จากเอกสารการสอนชุดวิชาสังคมมนุษย์ หน่วยที่ 9-15 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศิลปศาสตร์ (2548: 204) ได้ระบุว่า ความก้าวหน้าทางวิชาการ เป็นอีกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพราะความก้าวหน้าทางวิชาการทำให้เกิดการศึกษาวิจัยประดิษฐ์คิดค้นใหม่ๆเกิดขึ้น

ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่พบเห็นชัดเจนในบ้านเข็กน้อย คือ การขยายตัวของประชากรในชุมชน ประชากรมีความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยมากขึ้น อีกทั้งชาวมั่งมีการนำเทคโนโลยี เช่น โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ เข้ามาใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น แต่อัตราการหย่าร้างเพิ่มขึ้น และ อัตราการมีภรรยาบ่อยก็ไม่ได้ลดลงมากนัก

2.2.1 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพ

หญิงชาวม้ง จากการศึกษาพบว่า

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันทำให้ค่านิยมของชาวม้งในการส่งลูกชายและลูกสาวเรียนหนังสือเปลี่ยนไป โดยส่งเสียเท่าเทียมกันมากขึ้น และถ้ามีผู้หญิงมีการศึกษาและมีอาชีพที่มั่นคงหรือมีฐานะทางเศรษฐกิจดีก็จะทำให้มีสถานภาพที่สูงขึ้นด้วย สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ประสิทธิ์ ลีปรีชา (2548: 152) ที่ระบุว่า ค่านิยมของชาวม้งในการส่งลูกชายและลูกสาวเรียนหนังสือและค่านิยมในการมีลูกก็เปลี่ยนไปทั้งในแง่ปริมาณและการเลือกเพศเด็ก จึงทำให้เด็กหญิงชาวม้งมีสถานภาพโดยกำเนิดดีขึ้นและได้รับโอกาสทางการศึกษามากขึ้นซึ่งนำมาสู่การพัฒนาความรู้และอาชีพของผู้หญิง ผู้หญิงจึงมีสถานภาพที่ได้มาโดยการกระทำหลากหลายขึ้น

2.2.2 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อบทบาทหญิง

ชาวม้ง จากการศึกษาพบว่า

ระบบการศึกษาที่เข้าถึงประชากรชาวม้งและสภาพที่บีบคั้นทางเศรษฐกิจหญิงชาวม้งจึงมีบทบาทในการทำงานหารายได้ให้ครอบครัวมากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงกับชายในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น ทำให้หญิงชาวม้งไม่ได้ปฏิบัติตามบทบาทที่ถูกคาดหวังจากวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมอย่างเคร่งครัดนัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสิทธิ์ ลีปรีชา (2548: 152) ที่ระบุว่า หญิงชาวม้งในสังคมเมืองมีความคิดและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทหญิงชายเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากที่เป็นอยู่ในชุมชนบนภูเขา ส่วนหนึ่งเป็นผลโดยตรงจากทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคมม้ง ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งนั้นเป็นอิทธิพลของบริบททางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจแบบในเมือง กล่าวคือ โดยทั่วไปแล้วผู้หญิงม้งจะทำการค้าเก่งและมีจำนวนมากกว่าผู้ชาย โดยเฉพาะการขายของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยว และการขายของเล็กๆ น้อยๆ ส่วนผู้ชายมักจะทำธุรกิจที่ต้องลงทุนมากและต้องอาศัยความกล้าในการตัดสินใจ เช่น การขายส่งพืชผลทางการเกษตร ฯลฯ และการที่ผู้หญิงม้งมีบทบาทในการค้าขายมากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงกับชายในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ผู้หญิงสามารถตัดสินใจที่จะใช้จ่ายในการซื้อหรือขายอะไรก็ได้ ไม่ต้องรอแต่ฝ่ายสามีทุกครั้งไป

2.2.3 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและ

บทบาทของหญิงชาวม้ง 5 ด้าน จากการศึกษาพบว่า

- ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว คือ หญิงม้งมีสิทธิในการเลือกคู่สมรส สามารถปฏิเสธการแต่งงาน ขณะตั้งครรภ์ได้ลดภาระงานที่เคยทำ และเริ่มมีสิทธิในการตัดสินใจมีลูก สามารถกำหนดจำนวนลูกและแสดงความคิดเห็นเมื่อมีปัญหาในครอบครัว

- ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านการเมือง คือ หญิงชาวม้งมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตร หรือกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เมื่อมีปัญหาในชุมชนหญิงชาวม้งสามารถเข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นได้

- ผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย คือ ปัจจุบันหญิงชาวม้งมีสถานภาพด้านกฎหมายที่ดีขึ้น เช่นสามารถฟ้องร้องต่อหัวหน้าชุมชนหรือหัวหน้าตระกูลในกรณีที่มีกรณีกรรขาน้อย เมื่อหย่าขาดจากกันหญิงชาวม้งมีสิทธิในการดูแลบุตร แบ่งสินสมรส และสามารถร้องเรียนในกรณีที่ถูกทำอนาจารหรือข่มขืน

- ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา คือ ปัจจุบันหญิงม้งได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้นและมีโอกาสในการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับอาชีพ อนามัย หรือด้านอื่นๆ เท่าเทียมผู้ชายมากขึ้น

- ผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ คือ ปัจจุบันหญิงชาวม้งสามารถหารายได้เสริมทำให้มีอำนาจทางเศรษฐกิจมากขึ้น และปัจจุบันชาวม้งนิยมการเป็นลูกจ้างมากกว่าอดีต

โดยมีรายละเอียดการอภิปรายผล ดังนี้

1) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว

จากการศึกษา พบว่า หญิงม้งมีสิทธิในการเลือกคู่สมรส สามารถปฏิเสธการแต่งงาน ขณะตั้งครรภ์ได้ลดภาระงานที่เคยทำ และเริ่มมีสิทธิในการตัดสินใจมีลูก สามารถกำหนดจำนวนลูกและแสดงความคิดเห็นเมื่อมีปัญหาในครอบครัว

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณและกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นสอดคล้องกัน คือ

(1) หญิงชาวม้งมีสิทธิในการเลือกคู่สมรส โดยกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วยร้อยละ 77.4 และกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วย ร้อยละ 100

(2) หญิงชาวม้งสามารถปฏิเสธการแต่งงานได้ กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 96.2 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วย ร้อยละ 100

(3) ขณะตั้งครรภ์ หญิงชาวม้งได้ลดภาระงานที่เคยทำ กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วยร้อยละ 84.9 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วย ร้อยละ 80

(4) เมื่อมีปัญหาในครอบครัวหญิงชาวม้งมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 73.6 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วย ร้อยละ 100

ประเด็นที่ทั้งสองกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกัน คือ

(1) หญิงชาวม้งมีสิทธิในการตัดสินใจมีลูก และสามารถกำหนดจำนวนลูกได้ กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 69.8 แต่กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพที่เห็นด้วยมีเพียงร้อยละ 30

(2) ภรรยาสามารถปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์กับสามีได้หากไม่พร้อม กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 77.4 แต่กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วยเพียง ร้อยละ 10 เท่านั้น

จากข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มพบว่ามีความคิดเห็นที่ตรงกันและแตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณมีความคิดเห็นว่ปัจจุบันหญิงชาวม้งมีสิทธิและบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นมากกว่ากลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ทั้งนี้เพราะกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณมีอายุเฉลี่ย 30.4 ปี ซึ่งจัดเป็นชาวม้งรุ่นใหม่ซึ่งได้รับอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมและความคิดจากสังคมภายนอก โดยผ่านทางการศึกษา สื่อต่างๆ และการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมภายนอกทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านความคิดและวิถีชีวิตที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมจากภายนอกมากขึ้น และกลุ่มตัวอย่างบางส่วนซึ่งอายุต่ำกว่า 20 บางครั้งอาจยังไม่มีความเข้าใจวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของชาวม้งมากเท่าที่ควร ส่วนกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพซึ่งเป็นกลุ่มผู้นำชาวม้งบ้านเข็กน้อย ซึ่งมีอายุเฉลี่ย 49.6 ปี จัดอยู่ในกลุ่มผู้ใหญ่ที่เข้าใจวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวม้งเป็นอย่างดีและเห็นการเปลี่ยนแปลงของสังคมม้งที่ผ่านมา และยังมีคตินแนวทางปฏิบัติเดิมของชาวม้งจึงมีความคิดเห็นว่สถานภาพและบทบาทด้านครอบครัวของหญิงชาวม้งมีการเปลี่ยนแปลงในบางส่วน เช่น เมื่อมีปัญหาในครอบครัวผู้หญิงมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น แต่กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่ในอดีตหญิงชาวม้งไม่มีสิทธิในส่วนนี้เลย เป็นต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าความคิดเห็นที่เหมือนและแตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มนั้นขึ้นอยู่กับวัย ประสบการณ์ และความรู้ที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามพบว่าสถานภาพของหญิงชาวม้งด้านครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

2) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านการเมือง

จากการศึกษา พบว่ หญิงชาวม้งมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตร หรือกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เมื่อมีปัญหาในชุมชนหญิงชาวม้งสามารถเข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นได้

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองเห็นสอดคล้องกัน คือ

(1) หญิงชาวม้งมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 88.3 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วย ร้อยละ 100

(2) หญิงชาวม้งมีโอกาสในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตร หรือกลุ่มต่างๆ ในชุมชน กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 91.1 กลุ่มตัวอย่างเชิง

คุณภาพเห็นด้วย ร้อยละ 100

(3) ในชุมชนมีหญิงชาวม้งที่รับราชการ กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 84.9 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วย ร้อยละ 100

(4) เมื่อมีปัญหาในชุมชนผู้หญิงสามารถเข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นเห็นกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 83.0 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วย ร้อยละ 100

(5) หญิงชาวม้งสามารถออกเสียงในการเลือกผู้นำชุมชนตามกฎหมาย กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 86.8 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วย ร้อยละ 100

ประเด็นที่ทั้งสองกลุ่มมีความเห็นไม่สอดคล้องกัน คือ

(1) หญิงชาวม้งได้รับการยอมรับในการสมัครเป็นผู้นำชุมชน กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 81.1 แต่กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วยเพียง ร้อยละ 20

(2) หญิงชาวม้งได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 69.8 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วย ร้อยละ 0 โดยกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นว่าหญิงชาวม้งยังไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควร และในบ้านเข็กน้อยไม่เคยมีผู้หญิงที่ลงสมัครรับเลือกตั้งหรือได้รับการเลือก มีเพียงภายในตำบลเข็กน้อยที่เคยมีหญิงชาวม้งที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้านบ้างแล้ว

จากข้อมูลทั้งสองกลุ่มที่มีความแตกต่างกันอาจเพราะกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนหนุ่มสาวชาวม้งรุ่นใหม่ แต่กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพซึ่งเป็นผู้นำชาวม้งบ้านเข็กน้อยเป็นวัยผู้ใหญ่อาจมีความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันทำให้มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน และวิธีการเก็บข้อมูลที่ต่างกันคือ กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกจึงสามารถอธิบายเหตุผลและให้ข้อมูลที่ละเอียดกว่า ทั้งนี้เพราะในประเด็นที่ว่าหญิงชาวม้งได้รับการยอมรับในการสมัครเป็นผู้นำชุมชน และ ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นั้นปรากฏว่าแม้ในบ้านเข็กน้อยไม่เคยมีผู้หญิงม้งที่ลงสมัครรับเลือกตั้งหรือได้รับการเลือก แต่ภายในตำบลเข็กน้อยเคยมีหญิงชาวม้งที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า การที่หญิงชาวม้งเป็นผู้นำชุมชนนั้นมักมีปัญหาตามมาคือ ปัญหาครอบครัวของตัวเอง เนื่องจากการเป็นผู้นำชุมชนนั้นมีการติดมาก ทำให้สามีไม่พอใจและมีปัญหาด้วยกัน ทั้งนี้อาจเพราะว่าตามธรรมเนียมชาวม้ง ผู้หญิงต้องเป็นผู้รับผิดชอบงานทั้งในไร่ และงานบ้าน ซึ่งสามีชาวม้งยังคงยึดคิดว่าควรเป็นหน้าที่ของภรรยา อีกทั้งการที่หญิงชาวม้งเป็นผู้นำชุมชนนั้นมักมีปัญหาต่อการปกครอง เพราะตั้งแต่อดีตมาชาวม้งมีวัฒนธรรมการแก้ปัญหาต่างๆในชุมชน โดยกลุ่มผู้ชายเท่านั้น เมื่อผู้หญิงต้องเป็นผู้นำในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมจึงไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมเท่าที่ควร แม้ในด้านจารีตประเพณีหญิงชาวม้งยังคงมีสถานภาพที่ต่ำกว่าผู้ชาย เช่น ไม่สามารถเลือกผู้นำตระกูล หรือ เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับจารีตก็ยังไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ แต่อย่างไรก็ตาม

พบว่าจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันหญิงชาวม้งมีสถานภาพและบทบาทด้านการเมืองที่ดีขึ้นและมีแนวโน้มที่จะพัฒนาต่อไปโดยเฉพาะการเมืองการปกครองในภาครัฐเพราะหญิงชาวม้งได้รับการศึกษามากขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิทักษ์ สาเขตร์ เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวเขาเผ่าม้ง บ้านแม่วใหม่ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก(2535: บทคัดย่อ) ที่ระบุว่าสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวม้งส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย แต่ชาวม้งที่มีการศึกษาคิดจะมีส่วนช่วยพัฒนาหมู่บ้านได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภชัย สีนสุภรัตน์ เรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองของชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านมณีพฤกษ์ จังหวัดน่าน(2543: 74-75) ที่ระบุว่าชาวม้งมีทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองของไทยในปัจจุบัน แต่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่จะส่งผลให้เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบัญญัติใหม่ๆ และขณะเดียวกันกรอบอิทธิพลโครงสร้างของวัฒนธรรมทางการเมืองดั้งเดิมที่ยึดติดกับชนเผ่ายังคงเหนียวแน่น

3) ผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย

จากการศึกษา พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันหญิงชาวม้งมีสถานภาพด้านกฎหมายที่ดีขึ้น เช่นสามารถฟ้องร้องต่อหัวหน้าชุมชนหรือหัวหน้าตระกูลในกรณีที่มีกรรขาน้อย เมื่อหย่าขาดจากกันหญิงชาวม้งมีสิทธิในการดูแลบุตร แบ่งสินสมรส และสามารถร้องเรียนในกรณีที่ถูกทำอนาจารหรือข่มขืน

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีความเห็นสอดคล้องกัน คือ

(1) หญิงชาวม้งสามารถฟ้องร้องต่อหัวหน้าตระกูลหรือผู้นำชุมชนในกรณีที่สามีมีกรรขาน้อย กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 83.0 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วยร้อยละ 100

(2) เมื่อหย่าขาดจากกันหญิงชาวม้งมีสิทธิในการดูแลบุตร กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 98.1 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วยร้อยละ 100

(3) เมื่อหย่าขาดจากกันจะต้องมีการแบ่งสินสมรสระหว่างสามีและภรรยา กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 90.6 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วยร้อยละ 100

(4) หญิงชาวม้งสามารถร้องเรียนในกรณีที่ถูกทำอนาจาร กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 98.1 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วยร้อยละ 100

(5) หญิงชาวม้งสามารถร้องเรียนเมื่อถูกข่มขืนจากชายอื่นที่ไม่ใช่สามี กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 86.8 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วยร้อยละ 100

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองมีความเห็นไม่สอดคล้องกันคือ

(1) ภรรยาสามารถเรียกค่าทดแทนจากสามีในกรณีที่สามีมีภรรยาน้อย กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 75.5 แต่กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วยเพียงร้อยละ 30 เท่านั้น

(2) หญิงสาวมั่งมีสิทธิในการรับมรดกจากครอบครัวของตนเมื่อแต่งงาน ออกเรือน ไปแล้ว กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วยร้อยละ 64.2 แต่กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพไม่มีผู้เห็นด้วยเลยคิดเป็นร้อยละ 0

(3) หญิงสาวมั่งมีบทบาทในการร่วมตัดสินใจตัดสินใจต่างๆในชุมชน กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วยร้อยละ 64.5 แต่กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วยร้อยละ 0 โดยให้เหตุผลว่าแม้ผู้หญิงจะมีสิทธิในการเข้าประชุมในบางครั้งแต่ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจต่างๆในชุมชนแต่อย่างใด

จากข้อมูลทั้งสองกลุ่มที่มีความสอดคล้องและไม่สอดคล้องกันอาจเพราะ กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณซึ่งส่วนใหญ่จัดเป็นคนหนุ่มสาวแต่กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพซึ่งเป็นผู้นำชาวมั่งมีบ้านเข็คน้อยทั้งหมดเป็นวัยผู้ใหญ่ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันทำให้มีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกัน โดยเฉพาะในด้านกฎจารีตต่างๆของชาวมั่งซึ่งเป็นเรื่องที่ซับซ้อน คนหนุ่มสาวจำนวนมากก็ไม่มีความรู้และความเข้าใจเนื่องจากปัจจุบันสังคมมั่งมีความเปลี่ยนแปลงไปมากและชาวมั่งมีการใช้กฎหมายมาแก้ปัญหาในชุมชนมากขึ้น อย่างไรก็ตามกฎจารีตของมั่งก็ยังคงมีความสำคัญและการปฏิบัติอยู่แต่มีลักษณะที่ผ่อนคลายมากขึ้นเช่นเมื่อหย่าขาดจากกันจะต้องมีการแบ่งสินสมรสระหว่างสามีและภรรยา กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 90.6 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วยร้อยละ 100 โดยกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพให้เหตุผลว่าเนื่องจากปัจจุบันครอบครัวชาวมั่งมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้นเมื่อหย่าขาดจากกันจึงมีการแบ่งสินสมรส แม้ตามธรรมเนียมมั่งจะไม่มี การแบ่งสินสมรสเพราะในอดีตมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย การจะแบ่งสินสมรสให้ภรรยาจะให้เฉพาะในกรณีที่สามีมีความผิดร้ายแรงเช่น ดื่มสิ่งเสพติด ทูบตีภรรยา และไม่ทำมาหากินเท่านั้น นอกเหนือจากนี้จะไม่มีการแบ่งสินสมรสแต่อย่างใด แต่ในปัจจุบันครอบครัวชาวมั่งเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้นการจะหย่าขาดและแบ่งสินสมรสจึงเป็นเรื่องของคู่สามีภรรยาที่ว่าจะแบ่งกันหรือไม่อย่างไร จากผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของภาวนา ก้อนกลีบ เรื่อง การยอมรับสิ่งใหม่ของชาวเขาเผ่ามั่งในชุมชนพื้นราบ : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยมะนาว ถึงอำเภอแม่วาง จังหวัด เชียงใหม่(2536: 117) ระบุว่าจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมชาวมั่งมีการอพยพมาอยู่ร่วมกับคนต่างเผ่าพันธุ์ในพื้นที่พื้นราบมากขึ้น ทำให้ต้องมีการผสมผสานวัฒนธรรมเพื่อให้อยู่ร่วมกันได้ โดยแต่เดิมชาวมั่งจะมีการรวมกลุ่มในหมู่เครือญาติ มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติเป็นตัวยึดเหนี่ยวสังคม มาเป็นการรวมตัวด้วยกฎระเบียบ กฎหมายที่ทุกคนในสังคมต้องยึดถือปฏิบัติ

4. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา

จากการศึกษา พบว่า ปัจจุบันหญิงชาวม้งได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น และมีโอกาสในการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับอาชีพ อนามัย หรือด้านอื่นๆ เท่าเทียมผู้ชายมากขึ้น กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณและกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพมีความเห็นสอดคล้องกันทุกประเด็น คือ

(1) ปัจจุบันหญิงชาวม้งได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 94.3 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วย ร้อยละ 100

(2) หญิงชาวม้งมีโอกาสในการเข้ารับการอบรมต่างๆกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 94.0 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วยร้อยละ 100

สอดคล้องกับงานวิจัยของกาวนา ก้อนกลีบ (2536: 116) ที่ระบุว่าจากสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการแสวงหาความรู้ ประกอบกับความจำเป็นในชีวิตประจำวันทำให้ชาวม้งยอมรับสิ่งใหม่ทางการศึกษาทั้งรูปธรรมและนามธรรม จึงมีทัศนคติและค่านิยมทางการศึกษาโดยเห็นว่าการศึกษสามารถช่วยยกระดับสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ทำให้มีการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นจึงพยายามส่งบุตรหลานให้เรียนหนังสือให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ตามศักยภาพของเด็กและผู้ปกครอง

5. ผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษา พบว่า ปัจจุบันหญิงชาวม้งสามารถหารายได้เสริมทำให้มีอำนาจทางเศรษฐกิจมากขึ้น และปัจจุบันชาวม้งนิยมการเป็นลูกจ้างมากกว่าอดีต

กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณและกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพมีความเห็นสอดคล้องกันทุกประเด็น คือ

(1) ปัจจุบันหญิงชาวม้งสามารถหารายได้เสริมนอกจากการทำไร่ทำสวน กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 98.1 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วย 100

(2) หญิงชาวม้งมีสิทธิในการเก็บเงินที่เป็นรายได้ของครอบครัว กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 60.4 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วย ร้อยละ 70

(3) จากการทำอาชีพเสริมเช่น การค้าขาย หรืองานฝีมือ ทำให้ผู้หญิงมีอำนาจในเรื่องทรัพย์สินมากขึ้น กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเห็นด้วย ร้อยละ 57.0 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเห็นด้วย ร้อยละ 70

สอดคล้องกับงานวิจัยของเต็งเม็ง อย่างลือชัย (2550 : 313) ที่ระบุว่าระบบเศรษฐกิจตลาดที่กำลังเข้าสู่ชุมชนชาวม้งนับวันเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผู้หญิงมีจำนวนไม่น้อยต้องหา

กิจกรรมเสริม คือ การปักผ้า และหาสมุนไพร ไปขายในตัวเมืองเพื่อสร้างรายได้ที่เป็นเงินสดให้แก่พวกเขาและครอบครัว ทำให้ผู้หญิงเหล่านี้ถูกผลักเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจตลาดและทำให้พวกเขามีบทบาททางด้านเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้หญิงเองสามารถจัดการควบคุมรายได้และรายจ่ายของครอบครัว ทั้งช่วยให้พวกเขาบางคนมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินสมบัติของครอบครัวได้มากขึ้นในระดับหนึ่งและภาวนา ก้อนกลีบ (2536: 116) ที่ระบุว่า เมื่อชาวม้งอพยพมาสู่พื้นที่ราบทำให้บริโภคเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น และฟุ่มเฟือย ตามความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยี จึงยอมรับสิ่งใหม่ทางอาชีพและเศรษฐกิจเพื่อที่จะมีรายได้มากขึ้น และสามารถยังชีพอยู่ได้ การเกษตรของชาวม้งเปลี่ยนจากเกษตรแบบพึ่งพาตนเองเป็นการเกษตรเพื่อการตลาด และมีการทำอาชีพอื่น เช่น รับจ้างค้าขาย รับราชการ และทำงานในสำนักงานเอกชน เป็นต้น

3.3 แนวทางการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง

จากการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าแนวทางที่สำคัญในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง คือ

- การส่งเสริมการศึกษาแก่ประชากรในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 31.0
- การปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชากรในชุมชนในเรื่องความเสมอภาคของชายหญิง ร้อยละ 25.5
- ให้ความรู้เรื่องสิทธิสตรีแก่ประชากร โดยภาครัฐและผู้นำในชุมชน ร้อยละ 21.2
- ปรับเปลี่ยนจารีตประเพณี และค่านิยมบางประการในชุมชนที่ขัดต่อสิทธิสตรี ร้อยละ 20.1
- อื่นๆ ร้อยละ 2.1

ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพโดย พบว่าควรส่งเสริมการศึกษาให้แก่ประชากร และเปิดโอกาสให้แก่ผู้หญิงชาวม้งที่มีความรู้ความสามารถได้เป็นผู้นำชุมชนเพื่อมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนและพัฒนาสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงชาวม้งต่อไป และ วิระดา สมสวัสดิ์ (2549: 26) ระบุว่า นักกฎหมายที่ประสงค์จะมีส่วนในการพัฒนาผู้หญิงต้องสนใจที่จะวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับโครงสร้างที่ผู้ชายเป็นใหญ่ และหาทางที่จะใช้ประโยชน์จากกฎหมายที่ซับซ้อนพร้อมๆกับการนำเอาภาพทางการเมืองเข้ามาวิเคราะห์ด้วย ทั้งนี้ต้องมีการประเมินให้ดีกว่าในการใช้กฎหมายนั้นว่าใครได้ประโยชน์และใครเสียประโยชน์ และ อมรา พงษาพิชญ์ (2547: 248) ระบุว่า บทบาทขององค์กรพัฒนาสังคมในงานวัฒนธรรมยังมีอีกมากเพียงแค่ปัจจุบันองค์กรต่างๆยังไม่ได้รับการสนับสนุนที่ดีพอ และงานวิจัยของเต็งเม็ง อย่างลือชัย (2550: 383) ระบุว่า

ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มเพื่อศึกษาและปฏิบัติการในหมู่ผู้หญิงในประเด็นปัญหาต่างๆ เช่น เรื่องความรุนแรงในครอบครัว การที่สามีมีภรรยาหลายคน เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ควรส่งเสริมสถานภาพและบทบาทหญิงชาวม้งโดยเข้าใจถึงวัฒนธรรมในชุมชนและสภาพความเป็นมาของสถานภาพและบทบาทหญิงชาวม้ง

3.1.2 ควรส่งเสริมให้หญิงชาวม้งได้รับโอกาสทางการอบรมศึกษาเพื่อสามารถพัฒนาตนเองและครอบครัว ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยที่ควรทำในอนาคต

3.2.1 ควรศึกษาถึงสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้งที่สะท้อนจากนิทานหรือตำนานของชาวม้ง

3.2.2 ควรศึกษาถึงบทบาทหญิงชาวม้งในการเป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมการปักผ้าม้ง และความเป็นมาของลวดลายบนผ้าปักของชาวม้ง